

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta zdravotně sociální
Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Postoje nevidomých k manželství a rodičovství

Vypracovala: Andrea Benediktová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se soustřeďuje na problematiku partnerství a rodičovství nevidomých osob. Konkrétně na to, jaké mají nevidomí postoje k instituci manželství a jak se staví k otázce rodičovství. Nutno podotknout, že tato problematika není v naší společnosti příliš rozebírána a řešena odborníky.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část, přičemž teoretická část je dále rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola pojednává o rodině jako o celku, řeší, co to rodina vlastně je a jak ji definují různí odborníci. Dále pak rozebírá problematiku rodinných trendů, které jsou v naší societě v současné době velice frekventované. V této podkapitole je rozebírána také měnící se role muže a ženy napříč historií až po současnost. Druhá podkapitola je zaměřena na partnerská soužití, konkrétně na manželství a nesezdanou formu soužití. Třetí podkapitola je věnována problematice partnerského života lidí s těžkým postižením zraku. Ve čtvrté kapitole je probíráno, kdo je to nevidomý člověk, to, jak se toto postižení definuje odborníky, a také je zde nastíněna etiologie zrakových postižení a možné vnímání postižení v závislosti na tom, kdy postižení vzniklo. Zdali je vrozené, nebo získané až v průběhu života. Pátá a poslední podkapitola teoretické části pojednává o rodičovství nevidomých osob, o vztahu rodiče a vidoucího dítěte a také o specifických péčích o dítě.

Empirická část má stanoven jeden hlavní cíl a dva cíle vedlejší. Hlavním cílem je zjistit, jaké postoje zaujímají nevidomí lidé k manželství a rodičovství. Prvním vedlejším cílem je pak zjistit, jaké názory mají nevidomí lidé na partnerský život, jestli dávají přednost manželství či jiné existující formě rodinného soužití a které. Druhým vedlejším cílem bylo zjistit, zdali řadí mezi své životní hodnoty také výchovu dětí a jaké jsou jejich důvody. Taktéž byla stanovena jedna výzkumná otázka, která má pomoci odhalit, zda nevidomí lidé vnímají své postižení jako překážku pro založení rodiny a následnou výchovu dětí.

Pro výzkumné šetření byla stanovena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostandardizovaného rozhovoru. Rozhovory byly dělány s pěti komunikačními partnery/partnerkami, kteří byli vybráni účelovým výběrem. Jednalo se

o nevidomé lidi, kteří ještě rodinu nezaložili a bylo jim mezi 20 až 30 lety. Rozhovory vždy probíhaly se souhlasem komunikačních partnerů a na předem domluveném a klidném místě.

Kvalitativní výzkumné šetření přineslo zajímavé poznatky. Výzkum odhalil, že instituci manželství preferují pouze dva z pěti komunikačních partnerů, jelikož předpokládají, že pouto partnerského vztahu mezi dvěma lidmi bude silnější, a pravděpodobnost ukončení vztahu bude tak menší, jelikož rozvod je složitější proces nežli rozchod dvou nesezdaných lidí. Tito dva komunikační partneři však chtějí před uzavřením sňatku žít nějakou dobu nesezdaně, a vyzkoušet si tak společný život. Zbylí tři komunikační partneři dávají přednost dlouhodobému nesezdanému soužití bez následného uzavření manželství. Argumentují tím, že manželství je vlastně pro šťastný partnerský život nepodstatné.

Dále bylo pomocí výzkumu zjištěno, že výchova dětí je velice důležitá pro plnohodnotný život tří z pěti komunikačních partnerů. Pro jednoho z nich je důležité najít si životního partnera a jedna komunikační partnerka uvádí, že otázka výchovy dětí je pro ni zatím otevřená. Velice pozitivním zjištěním je, že své postižení nevnímá jako překážku pro založení rodiny žádný z komunikačních partnerů, a pouze jeden si není stoprocentně jistý, že by se zvládl plnohodnotně postarat o své dítě.

Klíčová slova: partnerství nevidomých, rodina, rodičovství nevidomých

Abstract

The presented thesis focuses on the issue of partnership and parenthood of blind people. Specifically, the attitudes blind people have to the institution of marriage, and how they view on parenthood. It should be noted that this issue is not much considered or dealt by the experts in our society.

The thesis is divided into a theoretical and an empirical part, while the theoretical part is further divided into 5 sections. The first section deals with the family as a whole, describes what a family really is, and how it is defined by various experts. It also discusses the issues of family trends, which are currently very frequent in our society. In this part, there is also considered the changing role of men and women throughout history to the present day. The second section is focused on partnership, specifically on marriage and cohabitation. The third section is devoted to the problems of the partnership of partially sighted people. The fourth part describes, who a blind man is according to the experts, and here is also the outline of the aetiology of visual disability, and the possible perception of disability depending on when it arose, and whether the disability is congenital or acquired during life. The fifth and final section of the theoretical part deals with parenting of the blind people, it sets out the relationship between the parent and a sighted child, and also the particularity of baby care.

The empirical part has one main, and two secondary objectives. The main objective is to find out what approach do blind people take to marriage and parenthood. The first side issue is to find out what opinions the blind people have about partnership, if they prefer the form of marriage or other family coexistence, and if yes, which it is. The second objective was to identify if raising children is one of their life values, and what are their reasons for that. One of the research questions was determined here, which should help to reveal whether blind people perceive their disability as an obstacle to the family formation and the subsequent upbringing of children.

For the research there were used the qualitative research strategy, the method of interviewing, and the technique of semi-standardized interview. The interviews were made with five communication partners, who were chosen by goal-directed selection.

They were all blind people, who still don't have a family, aged between 20 to 30 years. The interviews were always held with the consent of the communication partners, and in a prearranged and quiet place.

The qualitative research investigations lead to interesting findings. The research revealed that only two of the five communication partners prefer the institution of marriage, since they assume that the bond of partnership between two people will be stronger, and the likelihood of their relationship's end will be smaller, since divorce is a more complex process than the breakup of two unmarried people. These two communication partners, however, want to cohabitate for some time before the conclusion of a marriage, and try living together. The remaining three communication partners prefer long-term unmarried cohabitation without marriage. They argue that marriage is actually irrelevant for the happy partnership.

Using the research, it was also found that raising children is very important for the full life of three of the five communication partners. For one of them, it is important to find a life partner, and another one communication partner states that the question of raising children is still left open for her. A very positive finding is that none of the communications partners perceive their disability as an obstacle to start a family, and only one is not completely sure that he would be able to take full care of their child.

Keywords: blind people partnership, family, parenthood of blind people

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12. 8. 2015

.....

(Andrea Benediktová)

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této bakalářské práce. Děkuji také své rodině za umožnění studia na vysoké škole, za jejich podporu a důvěru.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 SOUČASNÝ STAV	11
1.1 Pojem rodina	11
1.1.1 Rodinné trendy ve 21. století.....	12
1.1.2 Redefinice rolí muže a ženy	15
1.2 Partnerská soužití	18
1.2.1 Manželství	19
1.2.2 Nesezdaná soužití v současné době.....	21
1.3 Partnerství osob s těžkým postižením zraku	23
1.3.1 Faktory komplikující partnerský život zrakově postiženým osobám.....	25
1.4 Nevidomý člověk	26
1.4.1 Etiologie zrakového postižení	27
1.5 Rodičovství nevidomých osob	29
1.5.1 Vztah rodiče a vidoucího dítěte	32
1.5.2 Nevidomý rodič a péče o dítě	34
2 Cíl práce a výzkumné otázky.....	36
3 Metodika	37
3.1 Strategie, metoda, technika	37
3.2 Realizace výzkumu	38
3.3 Vyhodnocování dat	38
4 Výsledky	40
5 Diskuze	54
6 Závěr	60
7 Seznam použitých zdrojů.....	62
8 Přílohy.....	70

ÚVOD

V současné postmoderní společnosti se mnoho odborníků z nejrůznějších vědních odvětví zabývá otázkou rodiny a fenoménů, které s tímto termínem úzce souvisejí. Jedná se především o postavení muže a ženy v současné společnosti a rodině, které se v posledních dekádách velice mění. Dále je velká pozornost věnována partnerským soužitím, manželství a v neposlední řadě také nesezdaným formám soužití, která jsou v posledních dvou desetiletích velice oblíbenou a frekventovanou formou soužití, a to nejen v české společnosti. Dalším tématem, které je v současnosti také velice rozebíráno a dá se říci, že je také znepokojující pro následný vývoj společnosti, je fakt, že klesá porodnost a rodičovství je obecně odsouváno na pozdější a „vhodnější“ dobu a prioritou se stává postavení v pracovním procesu. Problematice partnerského a rodičovského života je v dnešní době věnována spousta pozornosti.

I přes výše zmíněná fakta stále většina obyvatel naší současné společnosti zastává ten názor, že chce v budoucnu uzavřít manželství a dále také vychovávat děti. Stát se rodičem a žít plnohodnotným partnerským životem není touha jen těch lidí, kteří tvoří majoritu a nemají žádné zdravotní postižení. Po tom být rodičem touží také nevidomé osoby, a to i přes to, že tato úloha je pro ně v určitých ohledech složitější, nežli pro člověka, který je zcela zdravý a žádným typem postižení netrpí. Tento fakt je neopomenutelný, avšak není rozhodující. I přes to, že péče a výchova jsou nepopíratelně v určitých směrech pro nevidomé rodiče složitější, patří založení rodiny a výchova dětí také mezi jejich touhy. Je to vskutku normální a přirozené již od nepaměti, a je to věc naprosto žádoucí a pochopitelná. Je důležité poukázat na fakt, že v životních touhách a postojích se nevidomé osoby nikterak neliší od lidí intaktní majoritní společnosti.

Pokládám za podstatné zmínit, že problematika partnerství a rodičovství osob se zrakovým postižením není odborníky příliš prozkoumána, i přes to, že žijeme na počátku třetího tisíciletí ve vyspělé civilizaci, a není jí věnována ani zdaleka taková pozornost, jakou by si bez pochyby zasloužila. Je důležité, aby společnost přijala fakt, že člověk s těžkým postižením zraku má také své touhy a svá práva na šťastný a spokojený rodinný život, které mu nesmí být odpírány, ale měly by být společností i odborníky spíše podporovány a uznávány. Existuje nesčetné množství publikací pro

vidící rodiče, ve kterých nalezneme nepřehledné množství informací o výchově a péči o dítě. Bohužel však toto neplatí i u nevidomých potenciálních rodičů. Informací pro ně je skutečně velice málo, a to je dle mého názoru velký nedostatek. Nevidomý člověk je součástí society a všeho, co s ní souvisí, naprosto stejným dílem, jako kdokoli jiný, a je stejně tak i člověkem.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Pojem rodina

V literatuře je pojem rodina vysvětlen mnoha různými definicemi. Možný (2008, s. 14) uvádí, že rodina „*představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému.*“ V sociologickém slovníku nalezneme definici Jandourka (2007), který tvrdí, že rodinou rozumíme jakousi podobu dlouhotrvajícího soužití osob, které je soudržné, a mezi tyto osoby patří především rodiče a děti a dále osoby, které jsou spjaté příbuzenskou vazbou. Skupnik (2010, s. 287) definuje rodinu jako „*sociální skupinu centrovanou okolo Ega, tvořenou jedinci, se kterými je Ego v nejbližších vztazích.*“

Rodina je pojem, pod kterým se nám vybaví jistě velké množství pojmů dalších, jimiž je rodina právě pro nás jako pro jedince charakteristická. Rodina pro nás může symbolizovat domov, rodiče, sourozence, prarodiče atd. V neposlední řadě v nás vyvolává množství nejrůznějších pocitů, jako jsou láska, štěstí, bezpečí, porozumění. Mimo tato hezky znělá a kladná slova, může v jedinci mnohdy pojem rodina vzbuzovat i negativní pocity. Pocit strachu, bolesti nebo trápení. Chapman (2011) tvrdí, že rodina a vztahy v ní, v nás vyvolávají nesmírný pocit štěstí. Na druhé straně autor poznamenává, že právě tato instituce a narušené vztahy v ní, nám mohou způsobovat také nesmírnou bolest.

Vágnerová (2014) uvádí, že rodinná instituce je a vždy byla velice důležitá pro každého člověka a utváření jeho identity. Suchánková (2011) zmiňuje důležitou věc, a sice že každý z nás má své potřeby, které by měly být naplňovány, abychom dosáhli psychické rovnováhy a naše osobnost se zdravě a přirozeně rozvíjela. Vágnerová (2014) dává na zřetel, že mnoho potřeb člověka je uspokojováno právě v rodinné instituci. Troufám si říci, že takto tomu bylo již od nepaměti, bez ohledu na historickou etapu, náboženské vyznání, lidskou rasu či pohlaví.

Možný (2008) uvádí, že pro tradiční společnosti byla typická tradiční forma rodiny, která byla široká a patrilinéární. Možný (tamtéž) poznamenává, že v této rodině žili

kromě rodičů a jejich dětí také prarodiče a další členové dané rodiny. Dále autor poznamenává, že rodina byla vícegenerační a za nejvyšší autoritu a hlavu rodiny byl považován otec. Role v rodině byly jasně dány a byly neměnné. Široká rodina je dle Možného (2008) na ústupu a její místo zaujímá rodina nukleární. Autor dále upozorňuje, že vývoj rodinného života je velice důležitý pro formaci společnosti a její přirozený vývoj, reprodukci lidského druhu, poněvadž je právě rodina jejím základním a upevňujícím elementem, který societu utváří. Dále autor uvádí, že toto platí po celou dobu vývoje lidské společnosti a dle mého názoru tomu bude bezpochyby tak i v budoucnu.

Každý z nás přirozeně pochází z nějaké rodiny, a tento typ rodiny nazývá Vágnerová (2014) rodinou orientační. Vágnerová (2005) uvádí, že právě rodina je nejdůležitějším místem, kde probíhá socializace jedince. Ze své orientační rodiny, tedy z rodiny, do které se narodíme, přejímáme přirozeně spoustu tradic a zvyklostí a učíme se nejrozličnějším vzorcům chování, které pak často promítáme do rodiny, kterou sami následně zakládáme, tedy do rodiny, která je Vágnerovou (2014) nazývána rodinou prokreační. Domnívám se, že založení rodiny by mělo být pro každého člověka tím nejdůležitějším a nejpřirozenějším cílem v životě.

1.1.1 Rodinné trendy ve 21. století

Možný (2008) uvádí, že rodinná instituce se v posledních dekáдах výrazně proměňuje ve všech zemích západní civilizace. Piepenburg (2014) uvádí, že v současné postmoderní době je pro společnost charakteristická rodina nukleární, jenž se skládá z otce, matky a jejich dětí. Dále autorka podotýká, že tradiční forma rodiny, kde v jedné domácnosti žilo pospolu více generací, je dnes pro mladé lidi zastaralou formou rodiny, která nebývá upřednostňována a je nahrazována rodinou základní, kterou tvoří rodiče a jejich děti.

Kreidl a Štípková (2012) uvádí, že pro současnou společnost jsou typické určité trendy rodinného chování. Mají na mysli především stoupající věk vstupu do

manželského svazku. Dále autoři poukazují na fakt, že vstup do prvního manželství je častokrát odkládán na pozdější dobu, a to nejčastěji u mužské populace a u vysokoškolsky vzdělaných lidí, poněvadž doba studia na vysoké škole trvá zpravidla o několik let déle.

Chaloupková (2010) zmiňuje, že se v posledních dvou dekádách rozšířily netradiční formy partnerství a zvláště pak nesezdaná soužití dvou jedinců. Možný (2008) podotýká, že v současné societě jsou nesezdaná soužití brána jako společenská norma a nikoli jako anomálie. Vohlídalová (2010) poukazuje na fakt, že alternativní formy rodinného soužití jsou voleny především v nižších vzdělanostních vrstvách společnosti. Chaloupková (2010) i přes nárůst nesezdaných soužití tvrdí, že tato alternativa soužití bývá vysokým procentem párů volena s tím předpokladem, že jednoho dne manželství uzavřou, a nesezdaná soužití jsou tak povětšinou brána jako manželství na zkoušku.

Chaloupková (2011) ve svém článku rozebírá další trend, který se nejen u české populace vyskytuje poměrně často, a tím je rodičovství mimo manželství. Tento fenomén již není v naší společnosti ničím neobvyklým a autorka hovoří o určitém oslabení tradiční posloupnosti uzavření manželství a následném založení rodiny. Ne zřídka se stává, že dítě je přivedeno na svět do nesezdaného typu soužití. Chaloupková (2010) uvádí, že v 90. letech minulého století se narodilo 10% dětí nesezdaným párům a v roce 2006 se mimo manželství narodilo každé třetí dítě. Chaloupková (2011) však dává na zřetel, že většina populace zastává názor, že právě instituce manželství je tou nejvhodnější pro narození a výchovu potomků. Také Kreidl a Štípková (2012) uvádí, že manželský svazek je stále pro mnoho lidí svázaný s rodičovstvím a výchovou potomků.

Svobodová (2011) upozorňuje ve svém článku na další trend, který je v současné době typický pro naši společnost, a tím jsou dvoupříjmové rodiny, kde pracuje muž i žena. Je tomu tak v mnoha případech proto, že oba manželé tak mohou přispět do rozpočtu své rodiny. Hobson a Fahlén (2009) poukazují na fakt, že rodina se dvěma příjmy má větší pocit jistoty a naopak menší pocit možného rizika, který je spojený s finanční situací rodiny. Možný (2008) ve své publikaci rozlišuje mezi dvoukariérovým manželstvím, kde je pro oba partnery důležitý kariérní vzestup a dvouvýdělečným manželstvím, kde cílem partnerů není kariérní postup, nýbrž nutnost zajistit své rodině

co nejlepší život. Vohlídalová (2007) poukazuje na fakt, že dvoupříjmové rodiny jsou výsledkem emancipačního procesu. Dále autorka podotýká, že ve dvoupříjmových rodinách je žena vystavena větší zátěži, jelikož pracuje na tzv. dvě směny, kdy vykonává své zaměstnání a ve svém domácím prostředí se povětšinou stará o rodinu a její členy.

Možný (2008) ve své publikaci podotýká, že častým rodinným typem jsou v současné společnosti rodiny monoparentální (neúplné), tedy domácnosti, které jsou tvořeny dětmi a pouze jedním z rodičů, kterým bývá zpravidla matka. Gisele Münster (2014) uvádí, že podíl matek samoživitelek v naší společnosti vzrostl za posledních deset let přibližně o 37%. Hamplová a Řeháková (2010) dávají na zřetel, že matky samoživitelky jsou ve většině případů ve velice nepříznivé finanční situaci. Český statistický úřad poukázal v roce 2013 na fakt, že počet neúplných rodin se od devadesátých let minulého století zvedl téměř o polovinu. Dále uvádí, že za poslední dvě dekády se počet úplných rodin snížil bezmála o sedm procent.

Možný (2008) zmiňuje, že vedle domácností tvořených jen jedním dospělým a dětmi, narůstá také počet domácností, jež jsou tvořené pouze jednotlivci, tzv. singles. Habartová (2014) uvádí, že výsledky sčítání lidu, které proběhlo v roce 2011, jasně potvrdily, že počet domácností jednotlivců stále stoupá. Dále autorka dává na zřetel, že single žijí převážně senioři a lidé, kterým je mezi 20 až 30 lety a mívají vysokoškolské vzdělání. Dále autorka upozorňuje na fakt, že jednočlenné domácnosti jsou tvořeny častěji muži než ženami.

Všeobecně známým faktem také je, že porodnost v současné české společnosti nabývá klesajícího charakteru. Není to záležitost krátkodobá, ba naopak. Buchtíková (2014) uvádí, že pokud se podíváme na data Eurostatu, který nám ukazuje hodnoty porodnosti z devadesátých let minulého století, zjistíme, že počet narozených dětí byl vyšší než 120 tisíc a v roce 2012 klesl počet živě narozených dětí o více než deset tisíc. Dále autorka upozorňuje, že reprodukční chování způsobují různí ukazatelé. Mezi nejhlavnější patří fakt, že se stále více lidí přiklání k založení rodiny až v pozdějším věku, dále klesá počet vícečetných rodin, kterých bylo v minulých létech, především před rokem 1989 více než dnes. Stoupá procento rodin, kde je vychováváno jen jedno

dítě. Buchtíková (2014) dále uvádí, že s touto problematikou souvisí také již zmíněný nárůst jednočlenných domácností. Dále se v naší společnosti vyskytují jedinci, kteří chtějí zůstat dobrovolně bezdětnými celý život a přední žebříčky životních hodnot zaujímají jiné priority, mezi které častokrát patří budování kariéry.

Dalším trendem současné společnosti je nestabilita rodiny a s ní spojené zvýšené procento rozvodovosti. Vohlídalová (2010) poukazuje na skutečnost, že Česká republika patří mezi státy s nejvyšší rozvodovostí v Evropě. Vohlídalová a Maříková (2011) zmiňují, že lidé, kteří pocházejí z rozvedených rodin, se sami rozvádějí častěji než lidé, kteří vyrostli v nerozvedených rodinách. Vohlídalová (2010) ve svém článku uvádí, že žádost o rozvod podává ve 2/3 případů žena, a to především z důvodu nedostatku lásky a nedostatečné komunikace s partnerem. Možný (2008, s. 210) uvádí, že *„současný právní řád je v regulaci zániku manželství mnohem liberálnější, než byly a jsou normy katolického církevního práva.“* Avšak autor dále uvádí, že současná societa má zájem na tom, aby manželství bylo co nejtrvalejší.

Münster (2014, s. 56) tvrdí, že všechny tyto proměny současných rodin jsou *„důsledky individualizace, honby za štěstím a osobní svobodou, na kterou starost o rodinu působí jako omezení vlastní individuality.“* Dále autorka poukazuje také na vnější vlivy, jako je nezaměstnanost nebo existenční problémy, které brání lidem v zakládání prokreačních rodin. Dobrou zprávou je, že nezaměstnanost v České republice počátkem tohoto roku klesla a lze předpokládat, že bude klesat i nadále (Vavroň, 2015). Kramulová (2010) však dává na zřetel, že založení rodiny má v České republice stále vysokou hodnotu.

1.1.2 Redefinice rolí muže a ženy

Gender neboli role sociální, určuje ve společnosti rozdíly mezi muži a ženami, se kterými se od dětství setkáváme v naší společnosti ať už v rodině, v médiích nebo prostřednictvím jiných informativních prostředků. Co je vlastně míněno slovem gender? Jandourek (2007) rozumí slovem gender sociální pohlaví. Dále Jandourek tvrdí, že co se

týče sociálního pohlaví, lidé se muži a ženami nerodí, ale musí si tyto vzorce chování osvojit. Lippa (2009) uvádí, že biologickými faktory je rozuměno působení genů a do faktorů sociálních řadíme působení společnosti. Dále autor podotýká, že gender je interpretován oběma těmito faktory.

Muži a ženy nezaujímal ve společnosti vždy takové postavení, jaké mají v dnešní době. Postavení muže a ženy se měnilo v čase, a než zaujalo takovou formaci, která je nám nyní vlastní, uběhly tisíce dlouhých let. Koukal (2010) podotýká, že pokud se ohlédneme do dob pravěku, zjistíme, že vládl tzv. matriarchát a v tomto období byli muži podřízeni ženám, a to ve všech oblastech. Dále Koukal (2010) poukazuje na to, že v tomto období je žena uctívána a je na ni nazíráno jako na rodičku, dárkyni života, díky které je zachován rod.

Křenková (2009) uvádí, že v dobách starověku se společnost stává nekompromisně patriarchální a žena je tedy naprosto podřízena svému muži, který je považován za rodinného vůdce, kterého žena musí poslouchat a je mu bez výhrad podřízena. Dále autorka uvádí, že ženy do společnosti prakticky vůbec nechodily, byly především matkami a pečovatelkami o domácnost, při které se drtivou většinu svého času také zdržovaly.

V době středověku žena také neměla nikterak záviděníhodné postavení. Bylo tomu spíše naopak. Solárová (2010) zmiňuje termín tzv. misogynii, kterou se středověká společnost vyznačovala. Překlad tohoto slova je nepřátelství vůči ženě, které byly přisuzovány často jen negativní vlastnosti, jelikož byla vnímána jako hrozba pro společnost, ve které vládli muži, a jejich postavení mohlo být právě ženami ohroženo. Dále autorka uvádí, že žena byla ve středověku stále pod nadvládou muže, jež ženu vlastnil a jeho právem bylo ji vychovávat a poučovat.

Z výše zmíněného vyplývá, že ženy byly již od dob starověku v podřízeném postavení vůči mužům a bylo pokládáno za společenskou normu, že žena musela muže poslouchat a sloužit mu. Valdřová (2006) tvrdí, že na ženu bylo nahlíženo především jako na matku a pečovatelku a jiné přednosti, kterými žena vynikala, nebyly zpravidla rozvíjeny a podporovány. Dále autorka uvádí, že žena měla na starosti oblast privátní a

muž byl živitelem rodiny, chodil do zaměstnání a zabezpečoval rodinu především po stránce ekonomické.

Kadlecová (2009) uvádí, že prvopočátky feministických hnutí začínají ve Francii, kde se začalo usilovat o zrovnoprávnění muže a ženy a jsou datovány na konec 18. století. Dále autorka ve svém článku píše, že feminismus byl rozdělen do třech důležitých vln, ve kterých se usilovalo o prosazení základních občanských práv, jako jsou právo na vzdělání, volební právo, právo za rovné postavení na trhu práce, nebo o práva reprodukční. Koldinská (2010) ve své publikaci podotýká, že snaha prosadit paritu ženy a muže probíhá na našem území až od šedesátých let 19. století, a to zejména prosazením práva na vzdělání žen. Dále autorka uvádí, že nutnost spočívala v tom, zrovnoprávnit ženy i v běžném životě, tedy i v samotných rodinách. Kadlecová (2009) poznamenává, že ve zrovnoprávnění pomohla ženám především druhá světová válka, jelikož ve válečných letech musely ženy nastoupit do pracovního procesu.

Křenková (2009) podotýká, že rozdělení mužských a ženských rolí si prochází v posledních dekadách jistými změnami, stále se proměňuje v čase a nutno podotknout, že ony diametrální rozdíly mezi mužskou a ženskou rolí už nejsou tak výrazné. Valdřová (2006) poukazuje na fakt, že v současné společnosti jsou ženy emancipované, mohou studovat, budovat kariéru a zapojovat se do nejrůznějších společenských událostí, které jsou přirozenou součástí naší společnosti.

Maříková (2007) poukazuje na změny genderových rolí, které se začaly formovat především po roce 1989, a to jak v oblasti privátní, tak i v oblasti společenské. Autorka také poznamenává, že se v posledních letech setkáváme v oblasti genderu s fenoménem, který byl dříve nemyslitelný, a sice že na rodičovskou dovolenou v některých rodinách nastupují muži, starají se o dítě i o chod domácnosti, a žena, která pracuje, má na starosti finančně zabezpečit rodinu. S tímto fenoménem se setkáváme zpravidla u rodin, kde má žena lépe placené zaměstnání než její partner a jít na mateřskou dovolenou by bylo pro rodinný rozpočet nevýhodné.

Hobson a Fahlén (2009) tvrdí, že v současné době je pro muže i pro ženy velice důležité, aby byli úspěšní v pracovním i rodinném životě. Karsen (2006) uvádí, že podíl žen, jež jsou orientované pouze na domácnost a péči o ni, v posledních dekadách trvale

klesá. Dále autor tvrdí, že velká většina žen na sebe klade velké nároky, jelikož chce zvládat nejen péči o děti a domácnost, ale zaměřuje se i na život profesní. Hašková (2011) uvádí, že tradiční rozdělení rolí muže a ženy začne být patrné častokrát až při narození prvního potomka.

Křenková (2009) píše, že nerovnost mezi muži a ženami stále existuje a ono nadřazené postavení stále přísluší ve většině případů právě mužům, kteří mají více autority a respektu. Nicméně není to pravidlem. Dle Maříkové (2010) je nepopiratelným faktem, že muži jsou do výchovy dětí zapojováni z větší části, než tomu bylo v tradičních společnostech. Chaloupková (2010) poznamenává, že otcové ze sezdaných soužití o své děti pečují více, než otcové ze soužití nesezdaných.

I přes výčet výše zmíněných změn, které proměny genderu doprovázejí, stále převládají ve většině případů ony vžité tradiční genderové role. (Valdrová, 2006). Kuchařová a Haberlová (2008) ve své publikaci uvádějí, že v současné době je ve většině domácností stále přetrvávající trend, kdy o domácnost pečuje především žena, přičemž muži se této povinnosti spíše vyhýbají. Dále Kuchařová a Haberlová (2008) poukazují na fakt, že ono tradiční rozdělení genderových rolí v současné societě stále trvá a je zastáváno především mužskou populací.

1.2 Partnerská soužití

Tato kapitola se bude zabývat partnerskými soužitími, a sice manželstvím, které je dle mého názoru tou nejpřirozenější variantou soužití dvou lidí, a pozornost bude věnována také nesezdanému soužití, které se v současné společnosti taktéž hojně vyskytuje. Tento fenomén má v posledních letech výrazně stoupající charakter. Chaloupková (2010) poukazuje na změny, které začaly vyvstávat v devadesátých letech minulého století, a jednou z nich je také preference jiných než manželských variant soužití. Autorka podotýká, že lze v nedaleké budoucnosti předpokládat, že počet nesezdaných soužití bude mít i nadále vzrůstající charakter a bude se pravděpodobně objevovat ve všech společenských vrstvách.

Kreidl a Štípková (2012) uvádí, že muži a ženy žijící v České republice volí v posledních dvou desetiletích odlišné životní a partnerské dráhy, což se projevuje především odkládáním manželství a preferencí jiných forem partnerství, zvláště pak nesezdaných soužití.

1.2.1 Manželství

Manželství, neboli soužití sezdané, definuje Jandourek (2007, s. 148) jako „*právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu.*“ Vybíral (2008) uvádí, že manželský svazek vzniká slibem mezi mužem a ženou, a díky této instituci se formují a rozvíjejí vztahy mezi manžely a mezi nimi a rodinnými příslušníky. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. definuje manželství jako „*Trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem, přičemž jeho hlavním účelem je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství.*“

Vybíral (2008) uvádí, že počátky manželství takového, jaké známe dnes v západním světě, můžeme zaznamenat již v antickém římském právu. Vybíral (tamtéž) podotýká, že svazek manželský vznikal společnou domluvou mezi mužem a ženou, že chtějí tento svazek skutečně uzavřít. Pokud muž i žena vyjádřili svůj souhlas, manželství mohlo být uzavřeno. Dále autor zmiňuje fakt, že manželský svazek měl spíše praktický charakter.

Skupnik (2010) uvádí, že v současném západním světě je manželství spojeno s monogamií. Tento termín popisuje fakt, že jedinec může uzavřít manželský svazek v daném čase pouze s jedním partnerem opačného pohlaví. Dále autor podotýká, že člověk může uzavřít za svůj život několik manželství a pokud chce člověk uzavřít manželství jiné, musí být stávající nejprve ukončeno. Manželství lze ukončit dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. buď jeho rozvedením, anebo ovdověním. Tomuto typu monogamie říkáme monogamie sériová a tento typ manželství najdeme ve všech

světových kulturách. V Evropě se monogamie sériová stala jedinou legální formou manželského svazku.

Skupnik (2010) podotýká, že uzavření manželského svazku má mnoho podobností, ovšem tradičně je spjaté se svatebním obřadem. Bývá pravidlem, že sňatek mezi mužem a ženou je zveřejněn, alespoň v rámci rodiny. Obřad uzavírání sňatku může být velkolepý nebo zcela klidný a skromný.

Současná uzavřená manželství popisuje ve svém článku Kohoutová (2014). Autorka uvádí, že manželství nejčastěji uzavírají lidé, kteří mají stejný stupeň dosaženého vzdělání. Autorka (tamtéž) uvádí, že stabilně převažují sňatky, kde muž je starší než žena, a to zpravidla o dva až pět let, avšak zmiňuje, že v posledních letech se však čas od času objevují taktéž sňatky, kdy je žena starší než její choť až o deset let. Kohoutová (2014) poznamenává také fakt, že jsou zaznamenána manželství, kde žena má vyšší stupeň dosaženého vzdělání než její muž, což je to způsobeno především tím, že vzrostlo procento vysokoškolsky vzdělaných žen. V článku Kohoutové (tamtéž) se také dočteme, že nesezdaná soužití volí nejčastěji lidé, kteří mají vysokoškolské vzdělání, a to bez ohledu na pohlaví, nebo naopak, že nejnižší počet sezdaných soužití se vyskytuje u skupin obyvatelstva, které mají jen základní vzdělání nebo střední vzdělání bez maturity.

Kohoutová (2014) uvádí, že manželství uzavírají lidé především z důvodu, že našli toho pravého partnera, se kterým chtějí svůj život sdílet, a že právě manželskou formu soužití pokládají za tu nejlepší pro výchovu potomků. Dále Kohoutová (tamtéž) podotýká, že někdy manželství častokrát může zabránit unáhleným rozhodům a je zárukou skutečné vážnosti daného vztahu. V neposlední řadě se lidé berou z prosté lásky, kterou k sobě cítí.

Müllerová (2014) uvádí nejčastější důvody lidí, které zapříčiňují v současné době pokles sňatečnosti v naší společnosti. Prvním je fakt, že mladí lidé nepokládají za důležité mít úředně potvrzený důkaz své lásky, dále mnoho mladých lidí tvrdí, že svatbou se v jejich vztahu nic nezmění a v neposlední řadě poukazuje na ekonomickou náročnost svatby. Vybíral (2008) upozorňuje na to, že lidé neuzavírají sňatek také proto, že nevěří sobě samotným, že by dokázali dodržovat sliby a vydrželi by být celý život

pouze s jednou osobou. Dále autor uvádí, že lidé často také necítí důvěru ke svému partnerovi. Věková hranice pro vstup do manželství se stále zvyšuje.

Možný (2008) poukazuje na fakt, že současný právní řád zaujímá k uzavírání manželství a také k jeho ukončení poměrně liberální přístup, což dovoluje mužům i ženám, že se mohou nechat rozvést prakticky kdykoliv. Možný (tamtéž) poukazuje na fakt, že zákon připouští rozvod i v takových případech, kdy návrh na rozvod přichází pouze od jednoho z manželů, i přes to, že druhý z manželů je striktně proti rozvodu manželství. Možný (2008, s. 210) dodává, že aby bylo manželství rozvedeno, musí být však dokázáno, že již neplní svůj společenský účel, kterým je míněno *založení rodiny, vytváření zdravého rodinného prostředí, výchova dětí a vzájemná pomoc a podpora manželů*.

Szabo (2014, s. 35) tvrdí, že manželství je „*celoživotní způsob existence, zaměřený na výlučnost lásky a odevzdání života je sice pro někoho krásný sen, pro někoho však zároveň náročný ideál.*“

1.2.2 Nesezdaná soužití v současné době

Nesezdaná soužití jsou v posledních dvou dekáдах poměrně často preferovanou variantou partnerského soužití, jak uvádí Chaloupková (2010). Dále autorka poukazuje na fakt, že nesezdané soužití dvou lidí je vnímáno jako manželský svazek, ovšem bez úředního potvrzení. Podle Vítečkové a Klímové Chaloupkové (2014) vzniká nesezdané soužití velice jednoduchým způsobem, pouhým rozhodnutím partnerů, že chtějí žít společně. Dále autorky uvádějí, že aby se jednalo o tzv. partnerský vztah, je nutné, aby spolu partneři žili dlouhodobě v jedné domácnosti.

Kohoutová (2013) podotýká, že nesezdané soužití volí nejčastěji ti jedinci, kteří jsou oba svobodní, a druhé místo zaujímají ty páry, v nichž jsou oba partneři po rozvodu manželství. Francová a Novotný (2008) poukazují ještě na jednu skupinu obyvatelstva, jež volí nesezdané soužití, a tím jsou důchodci. Je tomu tak nejčastěji proto, že se nechtějí vzdát nároku na vdovský či vdovecký důchod. Dále Kohoutková (2013)

podotýká, že tato varianta žití je oblíbená především u lidí, kterým je mezi 25 – 39 lety, přičemž procentuálně jsou muži a ženy prakticky vyrovnáni. Vohlídalová a Maříková (2011) uvádí, že kohabitanace bývá často volena lidmi, kteří povětšinou nepodporují tradiční genderové rozdělení rolí a jsou přesvědčeni o rovnosti muže a ženy ve všech oblastech.

Tabery (2007) uvádí, že tento typ soužití je v laické veřejnosti označován jako žití na hromádce, žití na psí knížku, láska bez prstýnku nebo také jako život bez papírů, kdy jedinci žijící v tomto partnerství, se nazývají druh a družka. Skupnik (2010) nazývá nesezdané soužití jako tzv. „romantické partnerství“, a to z toho důvodu, že pro partnery v nesezdaných soužitích jsou důležité především city, které chová jeden partner ke druhému a naopak. Tabery (2007) poznamenává, že tento zvolený způsob života není ve společnosti nikterak neobvyklým, naopak je v současnosti často považován za běžnou volbu partnerského soužití. Dále autorka uvádí, že tato forma je povětšinou volena lidmi, kteří spolu nevychováají děti, nicméně není to pravidlem.

Skupnik (2010) ve své publikaci poznamenává, že nesezdaná soužití mají též právní následky, nicméně liší se od právních následků manželství. Při uzavření manželství vzniká právo na výživné a oboustranná vyživovací povinnost atd. U nesezdaných soužití tomu tak není. Tomuto typu soužití jsou povětšinou připisovány de facto stejné znaky, jako jsou připisované manželství – pevnost svazku, opora, lojalita, důvěra, dlouhodobý charakter (Tabery, 2007).

Vítečková a Klímová Chaloupková (2014) zmiňují dva důvody, díky kterým je tato alternativa manželství tak často voleným typem partnerského soužití. Jedná se hlavně o změny v žebříčcích hodnot mladých lidí a dále pak upozorňují na fakt, že svou roli sehrávají také změny ekonomických podmínek, které jsou v dnešní době v naší společnosti zcela zřejmým problémem a lidé nemají na trhu práce dostatečný pocit jistoty. Autorky dále poznamenávají, že s rostoucím počtem nesezdaných soužití klesá také jejich stigmatizace a stávají se spíše společenskou normou. Vohlídalová a Maříková (2011) ovšem upozorňují na fakt, že nesezdaná soužití bývají častokrát mnohem méně stabilní než soužití sezdaná.

Chaloupková (2010) zmiňuje možné varianty, kdy je nesezdané soužití předně voleno. Prvním je nesezdané soužití, jež je pouze krátkodobého charakteru, za druhé je tato forma soužití brána jako jakýsi předstupeň pro vstup do svazku manželského a třetí variantou je možnost, že nesezdané soužití nabývá dlouhodobého charakteru a partneři do tohoto alternativního svazku přivedou s postupujícím časem také své potomky. Vítečková a Klímová Chaloupková (2014) však uvádí, že některé mladé páry začínají uvažovat o vstupu do manželství právě s příchodem rodičovství.

Poláková uvádí, že i přes to, že nesezdaná soužití jsou v naší současné společnosti opravdu oblíbená, nesou s sebou také jisté problémy. Jedním z nich je fakt, že takováto alternativa soužití ne vždy dostatečně naplňuje funkce, které jsou očekávané od rodiny, kdy rodiče jsou ve svazku manželském. Jedná se zejména o výchovu dětí. Dále autorka uvádí, že je neopomenutelným faktem, že tyto alternativy vytvářejí mnohem vyšší nátlak na solidární fondy, tedy na zdroje veřejných rozpočtů státu, kterými bývají podporovány ve vyšší míře oproti rodinám založených manželským svazkem. Stát tedy musí dohlížet na to, aby ti lidé, jenž volí nesezdané soužití, na které mají pochopitelně právo, nesli za své jednání také odpovídající zodpovědnost.

1.3 Partnerství osob s těžkým postižením zraku

Tak jako zdraví jedinci touží mít po svém boku člověka, se kterým žijí svůj život, totéž platí samozřejmě i u osob se zrakovým či jiným zdravotním postižením. Každý člověk má své potřeby, mezi které patří neodmyslitelně také láska a pochopení. Tyto potřeby by měl mít každý člověk naplněny a každý jedinec má k tomu nepopiratelné právo, bez ohledu na zdravotní stav. Faktem ale je, jak uvádí Drábek (2013), že uspokojování těchto potřeb může být do značné míry ovlivněno určitým typem postižení, například právě zrakového.

Kavalírová (2014) poznamenává, že partnerství zrakově postižených osob častokrát závisí na tom, v jakém prostředí se jedinec pohybuje. Vágnerová (2014) uvádí, že tyto jedinci se často znají z různých aktivizačních programů či speciálních škol a v běžném

životě je pro ně obtížnější navázání kontaktů. Kavalírová (2014) zmiňuje, že zrakově postižený jedinec povětšinou vstupuje do partnerského vztahu s člověkem, jež má taktéž zrakové postižení nebo postižení jiného charakteru. Autorka dále uvádí, že muži se zrakovým postižením často preferují partnerky, které mají lehčí formu zrakové vady, a to z toho důvodu, že případná péče o jejich potomka bude snazší. Naopak pro ženy nebývá rozhodující, zdali má jejich partner těžší nebo lehčí formu postižení než ony samotné. Kavalírová (2014) uvádí, že pro jedince s postižením zraku je velice důležitý vzájemný respekt. Dále autorka píše, že pokud mají oba partneři zrakové postižení, je snazší vyjít si vstříc a vzájemně se chápat.

Novosad (2009) uvádí, že zdravotně postižení jedinci mívají dva typy partnerských vztahů. Může se jednat o vztah, kdy jsou oba jedinci zrakově postižení nebo jeden z dvojice netrpí žádným typem zdravotního postižení. Dále Novosad podotýká, že pokud je partner postiženého jedince zdravý, musí u svého postiženého partnera cenit jeho schopnosti a dovednosti, ve kterých vyniká, oceňovat vše, co jeho partner může, vnímat vlastnosti, které z něj dělají toho člověka, kterého miluje. Na druhé straně je nutností akceptovat omezení, která partner má. Pro jedince s postižením toto nemá být automatické, ale měl by si toho vážit a být vděčný. Myslím si ale, že toto pravidlo by mělo platit i ve vztazích, kde jsou oba partneři zdraví a ničím omezení.

Vágnerová (2014) poznamenává, že pro člověka s disabilitou má partnerský vztah mnohem větší význam nežli pro člověka zdravého. Mít partnera je pro postiženého určitým ukazatelem přirozenosti a normality, čímž se vyznačuje majoritní společnost. Dále autorka podotýká, že jakékoli postižení bývá častokrát překážkou pro navázání partnerského vztahu. Autorka poukazuje na skutečnost, že postiženého člověka vnímá majoritní societa nejdříve jako postiženého jedince a až poté jej rozlišuje jeho mužské a ženské pohlaví.

Vágnerová (2014) poukazuje na fakt, že pro zrakově postiženého jedince je uzavření manželského svazku velice důležité, protože ten pak pocítuje větší bezpečí a jistotu. V neposlední řadě je manželství spojováno s nezbytností rozvíjet vlastní osobnost a uplatnění v životě. Vágnerová (tamtéž) také poznamenává, že v případě uzavření manželského svazku budou mít oba jedinci zdravotní postižení. Dále autorka

uvádí, že tyto typy vztahů, kde jsou oba partneři s postižením, bývají dlouhodobého charakteru a jejich rozpad je spíše ojedinělý.

Novosad (2009) apeluje na důležitost sociální adaptace a tvrdí, že jedinci, kteří trpí jakýmkoliv druhem postižení, by se neměli vyhýbat svému okolí, nechat se ovládnout svým zdravotním stavem a uzavírat se sami do sebe. Dále autor poukazuje na důležitost aktivního fungování nejen v privátní oblasti, kterou má na mysli domov a rodinu, ale také ve společnosti, v práci a volnočasových aktivitách. Zkrátka žít plnohodnotný život, ve kterém mohou být tito jedinci spokojeni a šťastní.

1.3.1 Faktory komplikující partnerský život zrakově postiženým osobám

Novosad (2009) ve své publikaci uvádí několik faktorů, které mohou negativně ovlivnit partnerský život zrakově i jinak postiženým osobám. Mezi tyto faktory patří:

1) Zdravotní stav. Jedinci se zrakovým postižením se obvykle obtížněji seznamují a navazování partnerských vztahů bývá také složitější vzhledem k jejich postižení. Nevidomí lidé se často obtížněji orientují v prostoru, převážně v takovém, který příliš často nenavštěvují. Vzhledem k faktu, že těmto osobám chybí zrak, je mnohdy obtížné komunikovat s ostatními lidmi jak verbálně tak neverbálně. Může se proto intaktním jedincům někdy zdát, že nevidomí lidé jsou méně inteligentní nebo že jsou uzavření ve svém vlastním světě.

2) Psychický stav. Novosad předpokládá, že na psychický stav nevidomých osob má vliv jejich zdravotní stav. Nevidomí jedinci mohou být často méně sebevědomými, bojácnějšími nebo více egocentričtějšími nežli jedinci intaktní. Je opravdu důležité, aby zdravotně postižení jedinci byli zapojeni do života, který se kolem nich odehrává, aby mohli prosazovat své schopnosti a dovednosti, zkrátka aby žili společenským životem. Tito jedinci mívají povětšinou mnohem lepší pohled na sebe sama a nepřipadají si méněcenní. Samozřejmě lépe komunikují a navazují nové kontakty.

3) Sociální klima. Pokud zrakově postižený jedinec vyrůstá ve funkční rodině, kde jsou dobré rodinné vztahy, kde jedinec vnímá rodinné vzory a postižení není bráno jako zábrana pro šťastný a normální život, je to často pro jedince dobrý základ pro plnohodnotný partnerský život. Pokud však jedinec vyrůstá v nějakém státním zařízení, kde žádné rodinné vzory nemá, pak právě toto bývá překážkou pro budoucí partnerský život. Do sociálního klimatu patří také postoje veřejnosti k partnerství zdravotně postižených osob. Je bezpodmínečně nutné, aby společnost neměla k těmto jedincům předsudky, protože jsou to normální lidé, kteří mají také své pocity a sny. Avšak aby byla společnost zbavena těchto předsudků, musí být odbourány bariéry v každém z nás, jelikož společnost je tvořena námi, lidmi.

1.4 Nevidomý člověk

Být nevidomým člověkem je jistě velice omezující a každý jedinec s tímto postižením má život mnohem komplikovanější nežli jedinec, který vnímá svět kolem sebe a vše, co je jeho součástí, pomocí zraku. Zrak je jedním z pěti smyslů člověka a s jeho pomocí vnímáme přibližně 4/5 informací z prostředí, ve kterém žijeme. Ludíková (2014) podotýká, že postižení zraku oslabuje do jisté míry poznávací funkce a orientaci v prostoru. Samostatný pohyb je tedy pochopitelně také složitější.

Ludíková (2014) uvádí, že pokud je člověk nevidomým, bývá mnohonásobně zesílen jeden z ostatních smyslů, zpravidla tomu bývá u hmatu nebo sluchu. Také čich a chuť jsou pochopitelně důležitými smysly pro každého člověka. Dále autorka dává na zřetel, že pomocí těchto ostatních smyslů jedinec nezíská veškeré informace o takové kvalitě, jako intaktní jedinec, a proto je nucen zapojovat i jiné faktory, aby zjistil tyto informace v co možná nejlepší kvalitě. Hovoříme zde o nejrůznějších tyflopomůckách, bez kterých se slepý jedinec prakticky v běžném životě neobejde.

Michalová a kol. (2003) poukazuje na to, že k lidem, kteří mají nějaké zdravotní postižení, ať už zrakové nebo jiné, mívá společnost spíše negativní přístup, a většina

zdravých lidí se zaměřuje především na to, co dotyčný postižený člověk nemůže, co není v jeho silách, namísto toho, aby se zaměřovala na přednosti, které dotyčný člověk má a čeho je schopen. Pro postiženého jedince bývá často mnohem složitější přijmout záporné postoje společnosti vůči jejich omezení než přijetí omezení samotného.

Slepota je nejtěžším stupněm zrakového postižení, které může jedince zasáhnout. Vysoké procento intaktní společnosti se domnívá, že nevidomý člověk je člověk, který žije v naprosté tmě a pomocí zraku nevnímá vůbec žádné podněty, které okolo něj probíhají. Tak tomu ovšem jen přibližně u jedné desetiny všech lidí, kteří jsou zcela nevidomí. Zbývající většina nevidomých reaguje na světelné impulsy a dokonce na pohybující se podněty (Michalová a kol., 2003). Pokud nevidomý člověk může vnímat svět okolo sebe alespoň tímto způsobem, je život nepochybně snazším a veselejším.

Nováková (2006) uvádí, že lidské oko je schopno od sebe rozeznat detaily, které člověk v danou chvíli pozoruje. Tuto schopnost nazýváme zrakovou ostrostí. Dále autorka poznamenává, že obvyklá zraková ostrost člověka se zdravým zrakem je uváděna ve zlomku 5/5 nebo 6/6 a je vyšetřována na očním oddělení s pomocí optotypů. Tento údaj nám udává v čitateli určitou vzdálenost optotypu (tabulka pro vyšetření zraku) v metrech a jmenovatel nám sděluje vzdálenost, z jaké by měla být určitá velikost písma v určitém řádku přečtena.

"Nevidomost je ireverzibilní pokles centrální zrakové ostrosti pod 3/60 až světlocit. Nevidomost se dělí na praktickou, kdy centrální zraková ostrost je pod 3/60 do 1/60 včetně a úplnou nevidomost, kdy pokles centrální zrakové ostrosti je pod 1/60 až světlocit" (Ludíková, 2014, s. 90).

1.4.1 Etiologie zrakového postižení

Veškeré zrakové vady mají různou etiologii, tedy dobu a příčinu vzniku. Doba a příčina vzniku zrakového postižení je opravdu velice důležitým faktorem pro každého jedince, jenž tímto typem postižení trpí. Dle Hamadové (2007) existují zrakové vady vrozené, které jsou dle odborné literatury zapříčiněny buď endogenními, anebo

exogenními vlivy. Mezi endogenní vlivy můžeme zařadit poruchy látkové výměny matky, nejrůznější poruchy výživy nebo různé druhy nox. Dalším druhem vad jsou dle Hamadové (2007) takové, které člověka potkají až v průběhu života, tedy vady získané. Autorka dále uvádí ve své knize dvě příčiny vzniku získaných vad, a to buď důsledkem určité nemoci (diabetes melitus, roztroušená skleróza, tuberkulóza,...) nebo důsledkem vážného úrazu, který může rovněž vést ke ztrátě zraku.

Co se týče nevidomosti, nabízí se nám k zamyšlení otázka, zdali je pro člověka náročnější se bez tohoto smyslu narodit nebo oslepnout během života? Ludíková (2014) dává na zřetel, že je velice důležité dělat rozdíly mezi lidmi, jenž se nevidomí narodili, a mezi těmi, kteří o zrak přišli v průběhu svého života. Toto je jistě pravdivé tvrzení, poněvadž situace těchto lidí jsou rozdílné. Každý jedinec vnímá své postižení jinak a každý se s ním různě dlouho a jinak smíruje.

Lidé, kteří se nevidomými narodí, se již od raného dětství učí žít bez zraku a posilují tak své ostatní smysly, které chybějící zrak kompenzují. Následně se učí porozumět Braillovu písmu, které je určeno pro nevidomé osoby, a taktéž je důležité, aby se postupně naučili pohybovat s bílou holí a orientovat se samostatně v prostoru (Michálek a kol., 2010). Samozřejmě tento výčet není kompletní, poněvadž tyto děti se učí spoustu dalších specifických dovedností, bez nichž se v běžném životě neobejdou.

Michálek a kol. (2010) uvádí, že ztráta zraku během života má na jedincův psychický stav negativní dopad, poněvadž část svého života přijímal informace právě pomocí zraku, který už nadále nemůže využívat. Vágnerová (2004) podotýká, že člověk, který postižení získá během života, ať už následkem nemoci či úrazu, si musí bezpodmínečně najít jiný smysl života, s čímž souvisí i změna životních priorit a náhledů na život obecně. Dále autorka uvádí, že se člověk v takovéto nastalé životní situaci musí pokusit, nahlížet na sebe co nejpozitivněji a mít důvěru v sebe sama. Autorka zde podotýká, že toto je velice nesnadný úkol a zpravidla je déle trvajících charakteru.

Michálek a kol. (2010) uvádí, že ztráta zraku s sebou pochopitelně nese také změnu v dalších oblastech života. Mluvíme především o změně přístupu a chování rodiny postiženého. Další změny se objeví v zaměstnání, mezi přáteli a intaktní societou a

v neposlední řadě v běžném každodenním fungování. Dále autor uvádí, že možným důsledkem je také hluboká osobní krize, pocit, že takovouto závažnou změnu dotyčný zkrátka nemůže zvládnout a fungovat tak, jako za přítomnosti zrakového vnímání.

Naučit se sebeobsluhy, orientovat se v prostoru ba i komunikovat se svým okolím bez zraku, není jednoduché. Nicméně faktem zůstává, že člověk, který zrak ztratí, může využívat představivosti a toho, čemu se naučil jako intaktní jedinec. K tomu, aby jeho život byl snazší, pomáhají člověku nejrůznější kompenzační pomůcky, které se musí samozřejmě také naučit ovládat. Člověk se musí naučit pohybu s bílou holí, snažit se najít si práci a zapojit se do života majoritní společnosti (Michálek a kol., 2010). To vše se musí člověk naučit, aby mohl fungovat jako zdravý jedinec.

1.5 Rodičovství nevidomých osob

Darovat život, vychovávat, bezvýhradně a hluboce milovat. Stát se rodičem, je pro každého člověka velký skok do neznáma, a přesto je to tak velký dar. Vágnerová (2014) vnímá tento pojem jako určitou možnost sebeuplatnění. Vágnerová (2008) tvrdí, že stát se rodičem je pro každého člověka velice důležitým předělem v životě. Karsten (2006) zastává názor, se kterým velice sympatizuji, a sice že člověk se rodičem stane relativně jednoduše, ale mnohem těžším úkolem je rodičem také být. Dále Karsten (2006) uvádí, že přechod k rodičovství bývá pro muže i pro ženy „*krizovým obdobím*“, jelikož se musejí přizpůsobovat nastalým změnám a naučit se řešit nové situace, které byly doposud nepoznané. Dále autor zastává názor, že spokojený a šťastný vztah partnerů napomáhá budoucí matce i budoucímu otci, lépe nacházet řešení nově vzniklých situací.

Lidé zastávají k rodičovství mnoho různých postojů, které se pochopitelně liší u každého člověka. Záleží na věku, pohlaví, rodinném zázemí v orientační rodině, náboženském vyznání nebo společenském postavení a dalších faktorech. Někteří lidé si život bez rodiny nedokáží a nechtějí představit a právě myšlenka na zplození potomka a jeho následnou výchovu je tím toužebným a největším přáním v životě. Jiní lidé dokonce nemají potřebu reprodukce a chtějí žít bez potomků, svůj život založit na

jiných prioritách nebo zkrátka pro založení rodiny prozatím nevyvstaly ty nejuvhodnější podmínky. Je to subjektivní názor a každý z nás na něj má jistě právo.

Být rodičem je krásná a velká výzva. Založit rodinu je jedna z velice častých tužeb člověka, která úzce souvisí s potřebou zachování rodu. Být rodičem, dobrým rodičem, určitě není snadným úkolem pro nikoho z nás a jistě to vyžaduje velké úsilí, bezpodmínečnou lásku a také s sebou nese velkou zodpovědnost, kterou každý rodič za své dítě bere. Dle Šimonové (2011) je velice složité zkombinovat partnerský život, výchovu potomků, starat se o domácnost a všechny její členy, věnovat se svému profesnímu životu, popřípadě svým individuálním zájmům. S tímto názorem nelze nesouhlasit, nýbrž naopak. Troufám si to nazvat takovým velkým uměním. Zvládat všechny tyto složky života, být rodičem dvacet čtyři hodin denně.

Rodičem se nechtějí stávat jen ti jedinci, kteří jsou naprosto zdraví a žádné omezení ve svém životě nemají. Informace, které jsou uvedeny výše, platí také pro lidi s těžkým postižením zraku. Gúrová (2011) říká, že: „*stát se matkou či otcem je přání většiny žen i mužů na světě, a to nejen těch mladých, zdravých a zaopatřených, nýbrž i těch, kteří prožívají ve spojení s rodičovstvím určité nejistoty. Přesto se manželé často rozhodnou pro založení rodiny, i když očekávají nesnáze*“. Rodičovství je opravdu nesnadným posláním pro každého člověka a především pro člověka, který trpí těžkou vadou zraku a své dítě třeba také nikdy nespátí.

Nevidomý člověk má stejné touhy jako člověk zdravý, také má právo být rodičem dítěte, které bude smyslem jeho života, a které bude opravdově milovat (Szotáková, 2012). Vágnerová (2014) uvádí, že stát se rodičem je pro nevidomého člověka dalším znakem normality a je také ukazatelem naplnění potřeby rozvíjet svou vlastní osobnost.

Logicky je samozřejmé, že možnosti nevidomých rodičů jsou v jistém smyslu omezenější. Tento fakt nelze opomíjet. To ovšem neznamená, že nevidomý rodič nemůže o své dítě pečovat tak, jak jeho dítě potřebuje. Být rodičem je vskutku nesnadnou úlohou pro každého člověka, jak jsem již výše zmiňovala, a nese s sebou velkou dávku odvahy a nemalé sebeobětování. Přirozené jsou samozřejmě obavy z doposud nepoznané role rodiče, kterou si každý člověk osvojuje až v průběhu života, kdy vychovává svou ratolest a s touto rolí žije každým dnem. Šimonová (2011) zastává

názor, že pro člověka se zrakovým postižením je toto poslání v mnoha ohledech ještě náročnější, nicméně není to nemožné, ba naopak.

Aby byl člověk dobrým rodičem, je nutné, aby poznal, co dítě v danou chvíli potřebuje. Troufám si říci, že každý člověk může být rodičem, pokud bude skutečně chtít a své dítě bude obklopotvat láskou a náklonností. Zdravý intaktní jedinec bude mít pravděpodobně v mnoha ohledech péči a výchovu o své dítě snazší, než člověk, který trpí těžkým zrakovým postižením, které ho v určitých úrovních omezuje. Nevidomí rodiče uvádějí, že pro jejich výchovu je velice důležitá láska, důvěra a vzájemná blízkost mezi nimi a dítětem (Szotáková, 2012). Dále autorka tvrdí, že nevidomý rodič je schopen se do svého dítěte vcítit a porozumět mu, i přes to, že ho nevidí. Toto je dle mého mínění nepopiratelný fakt.

Schindlerová (2007) tvrdí, že mít vlastní dítě, vychovávat ho a poskytovat mu veškerou péči, je spoustou lidí vnímáno jako rozvoj vlastní osobnosti. Autorka (tamtéž) uvádí, že aby mohl člověk dobře vychovávat své dítě, musí plně rozvíjet jeho duševní a fyzickou úroveň a plně zodpovídat za jeho ničím narušený vývoj. V neposlední řadě autorka podotýká, že s tímto souvisí také nutnost, kdykoli se postarat o své dítě bez pomoci ostatních osob.

Banýrová (2014) ve své práci uvádí, že člověk s postižením zraku se těší na příchod svého potomka stejně tak, jako člověk, který netrpí žádným druhem zdravotního postižení. Szotáková (2012) ve svém článku zmiňuje, že nevidomí budoucí rodičové se připravují na příchod svého potomka jako rodiče vidoucí, čtou pro ně dostupné knihy a články, zjišťují informace od svých známých, přizpůsobují svůj domov pro příchod ratolesti nebo také absolvují předporodní kurzy. Banýrová (2014) podotýká, že i přes tato fakta vyvstávají nejrůznější rozdíly mezi zdravými a nevidomými rodiči, kteří musejí svůj zrak nahrazovat (kompenzovat) jinými smysly a v neposlední řadě také kompenzačními pomůckami, aby plnohodnotně zvládli péči o své dítě. Kalafutová (2013) uvádí, že po narození potomka si každý rodič zvyká na novou sociální roli, a nutno podotknout, že toto období nepatří mezi ty nejsnadnější v životě, a proto každý rodič potřebuje velkou podporu nejbližších lidí.

Děti se od svých rodičů od malička učí spoustě věcí, nejrůznějším návykům a vzorcům chování. Rodiče, kteří jsou nevidomí, také své děti učí, stejně tak, jako rodiče vidoucí. Szotáková (2012) uvádí, že nevidomí rodiče jsou nejšťastnější v momentech, kdy se jejich ratolest naučí něčemu novému, k čemu přispěli právě oni svou snahou a velkým úsilím a jsou na sebe právem hrdí, že jsou dobrými rodiči a vychovateli, kteří dokáží naplnit potřeby, které jejich dítě potřebuje ke svému správnému a zdravému vývoji. Toto je další ukázka toho, že nevidomí rodiče se příliš neliší od vidoucích a jsou stejně schopnými, byť je péče v mnoha ohledech náročnější.

I přes nejrůznější obtíže, se kterými se nevidomý člověk každý den potýká, a nelze je zlehčovat, si nemyslím, že je nemožné být pro své dítě tím nejlepším rodičem na světě, ba naopak. Příchod nového života je opravdu velkou změnou, která v sobě nese velká očekávání a zajisté i určitou dávku obav z doposud nepoznaného. Tyto pocity se bezpochyby týkají každého člověka. Podstatou fungující rodiny je podle mého názoru nezměrná láska mezi členy rodiny, zvláště pak rodičů vůči svým dětem. Tato láska by měla být samozřejmá, bezpodmínečná a laskavá. Pokud se člověk stane rodičem, je jím celý svůj život a tento fakt by měl mít každý z nás stále na paměti.

1.5.1 Vztah rodiče a vidoucího dítěte

Vztah mezi rodičem a dítětem je skutečně velice důležitý. Tento hluboký vztah vzniká a formuje se od samotného narození dítěte a je velice důležité jej nepodcenit a nezanedbat. V tomto vztahu jsou důležité jisté faktory, které velice výrazně tento vztah ovlivňují. Nejdůležitějším faktorem je rodičovská láska. Sunderlandová (2008) uvádí, že láska k novorozenci u některých rodičů vzniká ihned po jeho narození, u jiných rodičů se utváří až po čase, jelikož údajně nevěří tomu, že je na dítěti, které ještě nemluví, něco zajímavého. Tento názor mi není blízký. Já se domnívám, že pokud se člověk stane rodičem, miluje své dítě od prvních chviliek jeho života a tato láska se vyvíjí už v průběhu těhotenství ženy.

Dítě v kojeneckém období je schopno velice intenzivní mimoslovní komunikace se svým rodičem, a pokud rodič se svou ratolestí komunikuje už v tomto raném věku, mozek dítěte se začne vyvíjet časně a bude pravidelně aktivována tzv. „*šťáva radosti*“ (Sunderlandová, 2008). Jednoznačně zastávám názor, že dítě vnímá svého rodiče, ať už s ním komunikuje verbálně či neverbálně. Je důležité, aby rodič vnímal své dítě od prvních okamžiků jeho života a dával mu najevo svou lásku. V neposlední řadě je důležité, aby dítě mělo pocit bezpečí a vůči rodiči cítilo naprostou důvěru.

Sunderlandová (2008) klade důraz na to, že pro dítě je důležité, pokud se rodič v jeho přítomnosti usmívá, jelikož v dítěti je vzbuzen pocit, že právě ono samotné vykouzlilo tento úsměv a tím získává pocit, že je milované, nádherné a radost rozdávací. Dále autorka ve své publikaci uvádí, že dítě, které tyto chvíle se svým rodičem nezažívá, bude mít v budoucnu potíže se sebedůvěrou a sebeúctou, jelikož v dětství nedostávalo dostatek rodičovské lásky a pozornosti, která pro něj byla nesmírně důležitá.

Sunderlandová (2008) poukazuje na fakt, že mezi častá pochybení, která rodiče někdy dělají, patří také domněnka, že dítě už je v určitém věku na pohlazení a objetí moc velké, a tudíž ho nepotřebuje. Autorka ve své publikaci apeluje na to, že tato domněnka ovšem není správná a může vést až k tomu, že dítě ztratí důvěru a bude se od svého rodiče odvracet s pocitem, že on o něj nestojí, protože není dost dobré. Dále autorka poznamenává, že tyto nešťastné momenty se dítěti uloží do jeho nevědomí a v budoucnu mohou mít za následek různé patologické jevy. Dotek a pohlazení jsou opravdu důležitými prvky, na které by žádný rodič neměl zapomínat.

Výše zmíněné informace se týkají všech rodičů, tedy i rodičů nevidomých. Každé dítě potřebuje pohlazení, obejmout a cítit dotek svého rodiče, a já se domnívám, že toto je neměnné po celý náš život. Děťmi se svým rodičům rodíme a jako jejich děti také umíráme. Tato role je nám vlastní po celý náš život. Nikdy a nikým nám nemůže být odejmuta. Nezáleží na věku, ve kterém se dítě nachází a jestli už je samo rodičem. Důležitá je pro nás důvěra a uznání, a to v jakémkoliv věku.

1.5.2 Nevidomý rodič a péče o dítě

Již s prvním dnem, kdy dítě přijde na svět, potřebuje, aby se o něj rodiče starali a pečovali o něj. Jistě, tento úkol není snadný. Kent Stein (2012) uvádí, že zrakově postižení rodiče si volí své postupy, které jsou pro ně vyhovující, a které provozují v péči o své dítě a nutno dodat, že se příliš neliší od těch, jež praktikují rodiče vidoucí. Dále autorka podotýká, že tyto postupy jsou založené především na doteku, který kompenzuje absenci zrakového vnímání.

Gůrová (2011) apeluje na důležitost včasné přípravy pro příchod a následnou péči o dítě. Autorka zastává názor, že pokud se nevidomý rodič začne včas a důkladně připravovat na blížící se rodičovskou roli, kterou doposud nepoznal, bude pro něj poté mnohem snazší tuto roli zvládat.

Aby se mohl rodič správně starat o své dítě, je nezbytné, aby jej vnímal. Mezi rodičem a dítětem, zvláště pak mezi matkou a dítětem, vzniká určitý vztah, určité pouto, díky kterému se vnímání stává s postupujícím časem snadnější. Szotáková (2012) uvádí, že mezi nevidomým rodičem a dítětem vzniká taktéž blízký vztah a harmonie, díky které nevidomý rodič dokáže rozeznat, co dítě potřebuje. Autorka dále uvádí, že u nevidomých rodičů hraje od samého počátku nejvýznamnější roli dotyk a fyzický kontakt.

Szotáková (2012) uvádí, že důležitým faktorem pro nevidomé rodiče je potřeba bezpečí dítěte, a proto se snaží situacím, které by mohly být pro dítě nebezpečné, včas vyvarovat. Szotáková dále poukazuje na to, že důležitá je správná úprava bytu, ve kterém nesmí být žádné překážky, které by zabraňovaly bezproblémovému pohybu za všech nastalých okolností. Je také důležité, aby rodiče svým dětem od malička vysvětlovali určitá pravidla bezpečnosti, která je nutno dodržovat. Autorka dále podotýká, že dalším podstatným faktorem je komunikace, která je pro nevidomého rodiče základem a určitou jistotou. Autorka se domnívá, že nevidomí rodiče si musí uvědomit, kde jsou jejich hranice a kam až sahají jejich možnosti, jelikož následně musí bezpodmínečně najít různé alternativy, které péči o dítě usnadní.

Bednářová (2011) apeluje na fakt, že nevidomý rodič potřebuje občas pomoci od ostatních lidí, jelikož jsou věci, kterých si nevidomý zkrátka všimnout při nejlepší vůli nemůže. Dále autorka ve svém článku uvádí, že pro nevidomé rodiče bývají nezbytné také konzultace s poradkyní rané péče. Gůrová (2011) zastává názor, že výchova a péče o dítě se v současné době stává pro nevidomé rodiče v jistých ohledech snadnější, a to z toho důvodu, že existují různé kompenzační pomůcky a modernější vybavení, které nevidícímu rodiči může mnohé ulehčit.

2 Cíl práce a výzkumné otázky

Bakalářská práce má uveden jeden hlavní cíl a dva cíle vedlejší. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké postoje zaujímají nevidomí lidé k manželství a rodičovství. Kromě hlavního cíle byly stanoveny ještě dva cíle vedlejší:

- 1) Zjistit, jaké jsou názory nevidomých na partnerský život, zdali dávají přednost manželství, či nějaké jiné existující formě rodinného soužití a které.
- 2) Dále pak zjistit, zda mezi své životní hodnoty řadí také výchovu dětí, a jaké jsou jejich důvody.

Tyto cíle byly zvoleny z prostého důvodu. Ráda bych poznala postoje, které zaujímají nevidomé osoby k rodinnému životu a z jakého důvodu tomu tak je. Odborná literatura se zaměřuje spíše na rodiny, kde se intaktním rodičům narodí postižené dítě, a jsou řešeny otázky, jak se má rodina k dítěti chovat a jak bude pravděpodobně probíhat jeho vývoj, socializace, jak se o takové dítě starat, jak o něj pečovat. Domnívám se, že v naší společnosti bohužel neexistuje ohledně problematiky rodinného života nevidomých osob mnoho výzkumů, a tento fakt pokládám za znepokojující.

Pro naplnění výše uvedených cílů byla stanovena jedna výzkumná otázka:
Spatřují nevidomí lidé svůj handicap jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

3 Metodika

3.1 Strategie, metoda, technika

Vzhledem k tématu bakalářské práce a cílové skupině osob, na kterou je práce zaměřena, jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii. Učinila jsem tak také proto, že právě tato problematika není v naší společnosti prozatím příliš prozkoumána.

Mioviský (2006, s. 16) uvádí ve své publikaci myšlenku Dismana, který kvalitativní výzkumnou strategii pokládá za „*nenumerické šetření*“, kdy dochází k tvorbě nových hypotéz, přičemž je důležité uplatňovat holistický přístup. Dále Mioviský (2006) podotýká, že povaha dat, jež jsou získána pomocí kvalitativního výzkumu, je hluboká a zároveň velice štědrá. Strauss a Corbinová (1999, s. 10) uvádí, že kvalitativní výzkum je „*každý výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.*“

Komunikační partneři/partnerky byli vybráni pomocí účelového výběru, který Mioviský (2006) označuje za nejrozšířenější metodu výběru výzkumu vůbec. Dále Mioviský (tamtéž) popisuje tuto metodu jako postup, kdy si komunikační dotazované partnery vybíráme dle určitých předem stanovených kritérií, která musí být splněna. Mezi komunikační partnery/partnerky patří tři nevidomí muži a dvě nevidomé ženy ve věku mezi 20 až 30 lety. Dále je nutno podotknout, že tito jedinci ještě rodinu nezaložili. Komunikační partneři a partnerky byli pro výzkum pochopitelně vybráni až při vyslovení svého souhlasu s ním.

Pro sběr dat byla stanovena metoda dotazování a technika polostandardizovaného rozhovoru. Zvolila jsem tak proto, že polostrukturovaný rozhovor dává prostor tazateli, aby pokládal otázky tak, aby měly přirozenou návaznost a rozhovor zkrátka přirozeně plynul. Polostandardizovaný rozhovor definuje Hendl (2008, s. 174) jako „*rozhovor pomocí návodu*“, přičemž je nutné stanovit okruhy otázek, která je nutno během rozhovoru probrat, a které jsou pro tazatele podstatou výzkumu. Další výhodou této techniky je, jak uvádí Mioviský (2006), že tazatel má prostor pro možné doplňující otázky, jež umožňují, že problematika může být rozebrána více do hloubky.

3.2 Realizace výzkumu

Samotný výzkum probíhal od března 2015 do dubna 2015. Komunikační partneři byli hledáni prostřednictvím oslovení neziskových organizací pro zrakově postižené, a sice Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých České republiky a také Tyflokabinetu v Českých Budějovicích. V těchto organizacích sociální pracovnice poskytly emailové adresy na osoby, které splňovaly všechny potřebné parametry pro realizaci výzkumu. Všichni komunikační partneři/partnerky byli osloveni pomocí emailu a po vyslovení jejich souhlasu byla domluvena individuální schůzka pro realizaci rozhovoru.

Před uskutečněním rozhovorů byly připraveny tři okruhy otázek, které byly pro výzkum stěžejními. Při rozhovoru se také nabízely doplňující otázky, které sloužily k upřesnění informací, popřípadě k získání dalších, které souvisely s tématem. Rozhovory s komunikačními partnery/partnerkami byly zaznamenány na diktafon, aby byly úplné a odpovědi nemusely být vypisovány na papír, jelikož to by mohlo chod rozhovoru značně narušovat. Rozhovory probíhaly vždy se souhlasem komunikačních partnerů/partnerek a vždy byly realizovány na předem určeném místě, které bylo pro sběr dat vhodné. Před počátkem každého rozhovoru jsem se komunikačním partnerům představila, sdělila jsem název bakalářské práce a její cíle. Také jsem ujistila komunikační partnery/partnerky, že rozhovory budou zcela anonymní a žádné identifikační informace nebudou dále sdělovány.

3.3 Vyhodnocování dat

Rozhovory, které byly nahrány na diktafon, byly následně doslovně přepsány do písemné formy a dále roztřídovány. Hendl (2008, s. 208) uvádí, že „*transkripce je proces převodu mluveného projevu z interview do písemné podoby.*“ Autor (tamtéž) uvádí čtyři možnosti transkripce podle Mayringa (s. 208) a sice „*doslovnou transkripci,*

komentovanou transkripci, shrnující protokol a selektivní protokol.“ Pro vyhodnocování dat byla použita transkripce doslovná.

Pro analýzu dat sebraných dat kvalitativního výzkumu byla zvolena metoda vytváření tzv. trsů. Miovský (2006, s. 221) uvádí, že *„tato metoda slouží k seskupení a konceptualizaci určitých výroků do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě podobného překryvu mezi identifikovanými jednotkami.*“ K vyhodnocení dat, která byla získána od komunikačních partnerů/partnerek bylo utvořeno 13 trsů.

4 Výsledky

Tabulka 1: Kategorie výzkumného souboru komunikačních partnerů

	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Nevidomost	Zkušenosti s partnerským životem	Současný partnerský vztah
Komunikační partner 1	Muž	26	VŠ	Úplná - získaná	Partnerský vztah bez společného soužití	Hledá partnera
Komunikační partner 2	Žena	30	SŠ	Úplná - získaná	Partnerský vztah se společným soužitím	Hledá partnera
Komunikační partner 3	Muž	27	VŠ	Úplná - získaná	Partnerský vztah bez společného soužití	Hledá partnera
Komunikační partner 4	Muž	22	SŠ	Úplná – získaná	Žádné	Hledá partnera
Komunikační partner 5	Žena	24	SŠ	Úplná – získaná	Žádné	Hledá partnera

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky je možno vyčíst základní údaje o komunikačních partnerech, jako je věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání komunikačních partnerů. Výzkumu se zúčastnili tři muži a dvě ženy ve věku mezi 22 a 30 lety, přičemž nejnižší dosažené vzdělání je střední. Dále byla kladena pozornost také na zjištění stupně zrakového postižení jednotlivých komunikačních partnerů. Zde je důležité uvést fakt, že všichni komunikační partneři mají nevidomost úplnou a získanou, která je zapříčiněna pobytem v inkubátoru z důvodu předčasného narození, kde kyslík všem komunikačním partnerům spálil sítnici.

Prostor byl také věnován tomu, jaké zkušenosti mají komunikační partneři/partnerky s partnerským životem. Dva komunikační partneři uvedli, že mají za sebou vztah bez společného soužití, jedna komunikační partnerka uvedla, že měla přítele, se kterým také krátkou dobu žila. Komunikační partnerka 2 uvádí: „*Přítele jsem měla, ale jenom chvíli, bohužel to nedopadlo zrovna dobře. Trvalo to tři měsíce. Dokonce jsem žila u něj, a myslela jsem si, že budeme žít spolu, ale jeho rodina se proti tomu vztahu postavila a on se nebránil, takže mě vyhodili a skončilo to.*“ Komunikační partner 3 vypověděl: „*Měl jsem takovou jednu slečnu, ale bohužel jsme se rozešli,*

protože... Ona teda viděla, ale měla jiný problém, ale rozešli jsme se, protože její mamince se absolutně nelíbilo, že nevidím, a dělala všechno proto, abysme se rozešli. No a povedlo se jí to.“

Dva komunikační partneři uvedli, že doposud nemají žádné zkušenosti s partnerským životem. Všichni komunikační partneři momentálně partnera nemají, ale hledají ho.

Tabulka č. 1 - Trs 1: Očekávání od partnerského vztahu

	Dlouhodobý charakter	Společné soužití	Respekt a tolerance	Důvěra a porozumění	Vzájemná pomoc
Komunikační partner 1	X	X	X	X	
Komunikační partner 2	X	X			
Komunikační partner 3	X	X	X		X
Komunikační partner 4	X	X		X	X
Komunikační partner 5			X		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostor byl také věnován tomu, co komunikační partneři/partnerky očekávají od potenciálního partnerského vztahu. Čtyři z pěti komunikačních partnerů očekávají od vztahu dlouhodobý charakter s možností následného společného soužití. Tři komunikační partneři vypověděli, že by si přáli respekt a vzájemnou toleranci. Důvěra a porozumění je ve vztahu důležitá pro dva komunikační partnery. Komunikační partnerka 2 dále uvedla: *„Pro mě je důležitý, aby ten vztah trval delší dobu, abychom spolu mohli i třeba žít. Tak já nejvíc toužím po lásce a něžným citu, abych ho mohla dát i opětovat partnerovi taky já. A důvěra je důležitá taky.“* V neposlední řadě vnímají tři komunikační partneři důležitou také vzájemnou pomoc.

Tabulka č. 2 - Trs 2: Výhody partnerského života optikou komunikačních partnerů

	Člověk není sám	Možnost popovídání si	Vzájemná podpora	Možnost založení rodiny
Komunikační partner 1		X	X	
Komunikační partner 2	X	X	X	X
Komunikační partner 3	X	X	X	
Komunikační partner 4	X		X	X
Komunikační partner 5	X		X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedené tabulky je patrné jaké výhody spatřují nevidomý lidé v partnerském životě. Je evidentní, že nejdůležitější je vzájemná podpora, kterou vnímají jako výhodu všichni komunikační partneři. Čtyři komunikační partneři uvádějí, kromě komunikačního partnera 1, že člověk v případě partnerského života není sám. Komunikační partnerka 2 říká: „Člověk jako já třeba teď momentálně by se necítil sám, když by mu třeba bylo smutno. A kdyby měl nějaký problémy, taky si o tom může s partnerem popovídat a ten partner by mu byl oporou. Nebo po nějaký době potom se může už plánovat i třeba to miminko nebo tak no.“ Další výhodou, kterou spatřují tři komunikační partneři je možnost popovídání si. Dva komunikační partneři uvedli, že v případě partnerského života vyvstává možnost založení rodiny.

Tabulka č. 2 - Trs 3: Preference postižení/zdraví u životního partnera

	Partner bez těžkého zrakového postižení	Zrakové či jiné zdravotní postižení není rozhodujícím faktorem pro volbu partnera	Tolerance jiných zdravotních postižení, kromě těžkého postižení zraku
Komunikační partner 1	X		X
Komunikační partner 2		X	
Komunikační partner 3	X		X
Komunikační partner 4	X		
Komunikační partner 5		X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Další tabulka je zaměřena na to, jakého potenciálního partnera komunikační partneři preferují. Tři z pěti uvádějí, že by byli spokojenější, kdy budoucí partner neměl těžké postižení zraku. Dva z těchto tří komunikačních partnerů by bez problémů preferovali jiné postižení, kromě těžkého postižení zraku. Komunikační partner 1 uvedl: *„Měl jsem nevidomou partnerku, se kterou jsme si rozuměli. Je ale pravda, že nevýhodou nevidomého partnera je to, že je omezený pohyb. Že třeba můžeme jen tam, kam trefíme, a kam netrefíme, tak si musíme někoho sehnat, a ne vždy je ten člověk k dispozici. Nemůžeme se prostě sebrat a jet někam třeba do přírody sami a někam se podívat. Takže bych radši měl vidící přítelkyni.“*

Pro dvě komunikační partnerky není v zásadě vůbec rozhodující, jestli by měl partner zrakové či jiné postižení. Komunikační partner 3 uvedl: *„Já bych byl radši, kdybych potkal ne úplně vidící partnerku, to neříkám, ale může to být třeba člověk, kterej třeba na jedno oko nevidí. Nemusí třeba jezdit autem nebo tak, ale aby tam přece jen nějaký ten pohyb byl, nějak si užít toho života oba dva.“*

Tabulka č. 4 - Trs 4: Původní orientační rodina

	Rodina úplná	Rodina funkční	Rodina dysfunkční	Sourozenci	Ovlivnila mé životní postoje
Komunikační partner 1	X	X		X	X
Komunikační partner 2	X		X	X	X
Komunikační partner 3	X	X		X	X
Komunikační partner 4	X	X		X	X
Komunikační partner 5	X		X	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Výzkum zahrnoval také informace, které se týkají orientační rodiny, ve které komunikační partneři a partnerky vyrůstli. Z tabulky je zřejmé, že všichni komunikační partneři vyrůstali v úplné rodině alespoň s jedním sourozencem. Bohužel můžeme vidět, že dvě komunikační partnerky vyrůstaly v dysfunkční rodině. Komunikační partnerka 2 uvádí: „*Mamka se mnou byla doma, táta chodil do práce. Rodiče teda ještě žijou, aby bylo jasno, ale prostě maminka je vážně nemocná a je daleko a táta... Ten prostě... Občas mě pozve na oběd, ale prostě žije si svůj život. Když jsem byla malá, tak se rodiče dost často hádali, protože mamka vyčítala tátovi, že se moc o mě nestaral, že většinou chodil do práce, s kamarádama na pivo a že to všechno bylo jako na mamce. Mamka mě ale měla ráda a má, ale vztahy mezi rodičema nebyly nejideálnější.*“ Komunikační partnerka 5 uvedla: *Rodina je úplná, ale spíš dysfunkční. Rodiče se o mě nikdy moc nestarali. Spíš sem slyšela na sebe negace a mám pocit, že litujou, že mě maj. Ale tak co no. Mám ještě staršího brácha a s tím mám celkem fajn vztah. Docela často se o mě snažil starat, když to nedělali rodiče. Myslím, když sem byla malá. A i dneska když sem přes tejdén na statku, občas zavolá a zeptá se ségry, jak se má a jestli něco nepotřebuje. Doma jsem na víkendy, ale ani dneska se s rodičema moc nebavim.*“

Všichni komunikační partneři uvedli, že jejich orientační rodiny ovlivnila jejich životní postoje. Jakým směrem je uvedeno v následující tabulce 4a.

Tabulka č. 4a - Trs 4a: Subjektivní vnímání ovlivnění životních postojů původní orientační rodinou

	Chtěl/a bych mít rodinu a vychovávat děti	V rodině je důležitá láska a opora	Díky rodině jsem přijal/a své postižení a žiju plnohodnotným životem	Rodina je důležitá pro plnohodnotný život člověka
Komunikační partner 1	X	X		X
Komunikační partner 2	X	X		
Komunikační partner 3			X	X
Komunikační partner 4	X		X	X
Komunikační partner 5		X		

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 4a klade důraz na to, jakým směrem ovlivnila orientační rodina postoje komunikačních partnerů a partnerek. Je zde možno vidět, že tři z pěti komunikačních partnerů chtějí v budoucnu založit rodinu a rádi by vychovávali také děti. Komunikační partner 3 vypověděl: „*Jo, já myslím, že jo. Moje rodina je pro mě důležitá a vždycky bude. Dala mi toho dost do života, dokázal jsem se s její pomocí se svým postižením úplně smířit a žiju, jako kdybych žádné postižení neměl. Díky rodině ho беру s humorem. A taky vždycky se mnou mluvili na rovinu jako se sobě rovným.*“

Tři komunikační partneři/partnerky tvrdí, že v rodině je láska a opora to nejdůležitější. Komunikační partnerka 2 odpověděla: *No myslím, že jo, protože já třeba vím, že nechci partnera podobného tátovi, hrubýho, vulgárního, kterej se třeba i uchýlí k fyzickému násilí. On mě a mamku nikdy teda nemlátil, ale spíš slovně napadal, a to je asi někdy horší než třeba facka. Ale děti bych chtěla s někým, a abychom se měli rádi a věřili si no.*“ Komunikační partnerka 5 říká: „*Já sama bych chtěla, když bych někdy měla rodinu, což nevím... Tak bych chtěla, aby ode mě hlavně to dítě cítilo lásku a taky, že tu pro něj vždycky budu. Zkrátka dát to, co jsem já nikdy nepoznala.*“

Tři komunikační partneři zastávají názor, že rodina je základem pro plnohodnotný život člověka, a dva komunikační partneři uvádějí, že díky rodině své postižení přijal a smířil se s ním.

Tabulka č. 5 - Trs 5: Preference tipů partnerského soužití

	Manželství	Nesezdané soužití jako předstupeň k uzavření manželství	Dlouhodobé nesezdané soužití bez následného uzavření sňatku
Komunikační partner 1	X	X	
Komunikační partner 2	X	X	
Komunikační partner 3			X
Komunikační partner 4			X
Komunikační partner 5			X

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostor byl věnován také otázce, která je velice důležitá, a sice jakým typům partnerského soužití dávají nevidomí komunikační partneři přednost a proč tomu tak je. Dva komunikační partneři souhlasí s institucí manželství, přičemž před jeho samotným uzavřením by preferovali na zkoušku nejprve soužití nesezdané jako tzv. předstupeň manželského svazku. Komunikační partner 1 vypověděl: „*Já v budoucnu určitě sňatek plánuju. Myslím, že je větší riziko rozchodu, když se dva nevezmou. A rozvody jsou složitější, tak si to třeba ty lidi spíš rozmyslej.*“

Tři komunikační partneři neshledávají instituci manželství jako potřebnou pro to, aby byli spokojeni. Preferují nesezdané soužití jako vhodnou alternativu k manželství. Komunikační partner 3 zastává názor: „*Já si myslím, že sňatek není to nejdůležitější. Lásku ani důvěrnost si člověk nepojistí ani nějakým sňatkem. To neřeším, jestli být sezdanej nebo ne. Tu rodinu s tou partnerkou můžeš mít i bez toho.*“

Tabulka č. 6 - Trs 6: Důležitost sňatku pro výchovu potomků

	Dítě by mělo být vychovááno v manželství	Důležitá je funkční rodina bez ohledu na sňatek	Svatba ve výchově nic nezmění
Komunikační partner 1	X		
Komunikační partner 2	X		
Komunikační partner 3		X	
Komunikační partner 4		X	
Komunikační partner 5			X

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky je patrné, zdali komunikační partneři/partnerky preferují pro výchovu svých budoucích potomků sňatek nebo jestli ho nepokládají za důležitou součást pro výchovu dětí. Je zřejmé, že komunikační partneři 1 a 2 zastávají ten názor, že by mělo dítě být vychovááno v instituci manželství. Dva komunikační partneři uvedli, že pro dítě je nejdůležitější funkčnost rodiny, bez ohledu na to, jestli se rodiče vezmou či nikoli. Komunikační partner 3 tvrdí: „*Já si myslím, že dítě by mělo vidět úplně jiný věci, než jestli jsou svoji. Třeba, že se k sobě rodiče hezky chovaj, že se nehádaj a prostě si pomáhaj jeden druhýmu. A pokud možno, že prostě rodiče buď pracujou anebo že žijou nějakěj slušnej život. A jestli jsou sezdaný anebo ne, je úplně jedno.*“ Komunikační partnerka 5 zastává názor, že sňatek ve výchově potomků vůbec nic nezmění.

Tabulka č. 7 - Trs 7: Vhodná doba pro plánování dětí

	Nejdéle do 40 let	Až budu mít dlouhotrvající funkční vztah	Až se mezi mnou a budoucím partnerem vytvoří důvěrný vztah
Komunikační partner 1	X	X	
Komunikační partner 2		X	X
Komunikační partner 3		X	
Komunikační partner 4		X	X
Komunikační partner 5	X	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostor byl věnován také otázce, kdy je vhodná doba pro to plánovat děti. Všichni komunikační partneři/partnerky zastávají ten názor, že nejvhodnější je ta doba, kdy budou mít dlouhotrvající funkční vztah. Dva komunikační partneři podotýkají, že je také důležité vytvořit v soužití s budoucím partnerem důvěrný vztah a pak teprve začít hovořit o dětech. Komunikační partner 1 a 5 kladou důraz na to, že rodina by měla být založena do 40 let věku. Komunikační partnerka 5 uvedla: „*Tak základ si myslím že je v tom, mít přítele. Že jo... Mít někoho, s kým ty děti můžete zplodit a vychovat. Což nemám. Myslím, že to přijde pak nějak v tom vztahu. Ale ženy by asi měly mít děti tak do těch 40 let si myslím no. Pak už to může bejt i riskantní a tak.*“

Tabulka č. 8 - Trs 8: Představy o péči o dítě v souvislosti se zrakovým postižením

	Složitější než pro vidoucího člověka	Zpočátku bude zajisté potřebná pomoc blízkých osob	Péči o dítě zvládneme společně s partnerem bez pomoci
Komunikační partner 1		X	
Komunikační partner 2		X	
Komunikační partner 3	X	X	
Komunikační partner 4	X		X
Komunikační partner 5	X	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, jaké představy mají komunikační partneři o péči o své budoucí dítě. Všichni komunikační partneři, kromě komunikačního partnera 4, zastávají názor, že až budou mít své vlastní dítě, budou pravděpodobně z počátku potřebovat v péči o dítě pomoc blízké osoby. Komunikační partneři 1, 3 a 5 se domnívají, že péče o dítě pro ně bude v jistém smyslu složitější než pro vidoucího člověka. Komunikační partnerka 2 uvedla: „*Tak asi ze začátku jo, zvlášť když bych měla být s tím dítětem jenom sama bez partnera. Ale prostě já mám naštěstí v Tyfloservisu vynikající instruktorku prostorový orientace, která učí nejen prostorovou orientaci, ale i sebeobsahu, a když by prostě nastalo, že bych čekala dítě, tak by mě zaučila takový ty věci, jako jak se dítě přebaluje a tak prostě, starání o něm, takže si myslím, že by se to dalo zvládnout.*“ Komunikační partner 4 věří, že péči o dítě zvládnou spolu s budoucím partnerem sami.

Tabulka č. 9 - Trs 9: Obavy spojené s rodičovstvím v souvislosti se zrakovým postižením

	Obavy o plnohodnotné dětství potomka	Obavy o jeho bezpečnost, aby něco nespoklo, neupadlo	Obavy spojené s financemi	Nemám obavy, že by se v dospívání stalo členem špatné party a nestalo se závislé na drogách
Komunikační partner 1		X	X	X
Komunikační partner 2	X	X		X
Komunikační partner 3		X	X	X
Komunikační partner 4	X	X		
Komunikační partner 5		X		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Prostor byl také věnován tomu, jestli komunikační partneři mají nějaké obavy ohledně rodičovství v souvislosti se svým zrakovým postižením. Čtyři z pěti komunikačních partnerů nemají obavy z toho, že by se dítě v dospívání mohlo stát členem špatné party, popřípadě, že by se mohlo stát závislé na drogách. Následně dva komunikační partneři uvádějí, že se obávají problémů, které by mohly být spojené s finanční stránkou rodiny. Všichni komunikační partneři mají největší strach o bezpečnost svého potomka. Komunikační partner 1 uvedl: „*No mám strach, aby se třeba tomu dítěti něco nestalo, aby bylo v bezpečí. Jednoduchý to dneska není ani s penězma. No a pak třeba, aby se v dospívání nestalo členem nějaký špatný party nebo tak no.*“ Komunikační partnerka 2 vypověděla: „*Nejvíc se bojím, abych byla dobrá matka, abych dala dítěti to nejlepší a hlavně, aby to dítě bylo zdravý. Bojím se, až to dítě bude malinko větší, tak že třeba bude běhat a bude zvědavý, že třeba ho doma nebo venku neuhlídám. Že třeba spadne nebo si něco strčí do pusinky a já to nepoznám.*“ Dva komunikační partneři se bojí, aby jejich dítě mělo plnohodnotný život.

Tabulka č. 10 - Trs 10: Postoje v případě neplánovaného rodičovství

	Zařídil/a bych si kurz péče o dítě v Tyfloservisu pro nevidomé osoby	Stal bych se otcem/matkou	Nevím, co bych dělal/a
Komunikační partner 1	X	X	
Komunikační partner 2	X	X	
Komunikační partner 3			X
Komunikační partner 4		X	
Komunikační partner 5		X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Pozornost byla věnována také tomu, jak by se zachovali komunikační partneři v případě, že by se dozvěděli, že se v brzké době stanou rodičem. Čtyři komunikační partneři uvedli, že by se stali otcem/matkou a pouze jeden z dotazovaných odpověděl, že neví, co by v takové situaci dělal, respektive jaké by zaujal stanovisko. Komunikační partner 4 odpověděl: „*No já bych se určitě radoval. Měl bych určitě radost, protože bych zase dokázal něco, co jsem ještě předtím nedokázal. Byl bych šťastnej.* Komunikační partner 1 a komunikační partnerka 2 dále ještě uvedli, že by si před narozením potomka zařídili také kurz péče o dítě v Tyfloservisu v Českých Budějovicích pro nevidomé, aby byli na příchod potomka připraveni co možná nejlépe.

Tabulka č. 11 - Trs 11: Subjektivní vnímání nevidomosti jako překážky pro založení rodiny a výchovu dětí

	Své postižení nevnímám jako překážku pro výchovu dětí	Nejsem si jist/á, jestli se dokáži se svým postižením o děti plnohodnotně postarat	Své postižení nevnímám jako překážku pro založení rodiny	Jistá omezení existují, ale dají se zvládnout
Komunikační partner 1	X		X	X
Komunikační partner 2	X		X	
Komunikační partner 3		X	X	
Komunikační partner 4	X		X	X
Komunikační partner 5	X		X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Výše znázorněná tabulka ukazuje, zda komunikační partneři vnímají své zrakové postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí. Všichni komunikační partneři odpověděli negativně. Všichni kromě komunikačního partnera 3 vypověděli, že jejich postižení není překážkou ani pro výchovu potomků. Komunikační partner 3 si není jistý, jestli by se dokázal o dítě plnohodnotně postarat a sdělil: „*Určitá překážka to je už jen z důvodu, že musím mít partnera, kterému by nevadil můj handicap. Zdravotní omezení tu taky nějaký jsou, takže si myslím, že to jde ruku v ruce. Pokud budu mít partnerku, rád s ní rodinu založím. Pokud jde o výchovu dětí, nejsem si úplně jistý. Jde mi o to, abych se o ty děti dokázal postarat. Ale netvrdím, že je to nemožný, to určitě ne.*“ Komunikační partnerka 5 uvedla: „*Ne, to ne. Jak říkám vždycky všem. Já mám jen postižený oči, jinak jsem zdravá holka. Netvrdím, že to bude lehký, ale myslím, že se to dá zvládnout. Nakonec, vychovat dítě je těžká věc pro každého, ať vidí nebo ne.*“

Tři komunikační partneři zastávají názor, že jistá omezení pro založení rodiny a výchovu dětí existují, ale věří, že se dají zvládnout.

Tabulka č. 12 - Trs 12: Založení rodiny a výchova dětí v žebříčku hodnot

	Je pro mě velice důležité založit rodinu a vychovávat děti	Otázka výchovy dětí je pro mě zatím otevřená	Nejdůležitější je pro mě najít si partnera, se kterým budeme šťastní	Pokud nenajdu životního partnera, rád/a bych vychovával/a alespoň jedno dítě sama	Není to pro mě prioritou
Komunikační partner 1	X				
Komunikační partner 2	X			X	
Komunikační partner 3		X	X		
Komunikační partner 4	X				
Komunikační partner 5		X			X

Zdroj: Vlastní výzkum

Komunikačním partnerům bylo také kladeno, na jaké místo v žebříčku hodnot by zařadili založení rodiny a následnou výchovu dětí. Pro komunikačního partnera 1, 2 a pro komunikačního partnera 3 je důležitou prioritou založit rodinu a vychovávat děti. Komunikační partnerka 2 uvedla, že by dítě vychovávala klidně sama bez partnera a vypověděla: „*Je to pro mě hodně důležité v životě. Určitě bych partnera chtěla a děti taky. Dokonce jsem uvažovala i nad tím, že, kdyby se nenašel ten pravej partner do života, že bych toužila mít alespoň dítě já sama i bez partnera, abych nebyla úplně sama.*“

Pro komunikačního partnera 3 a komunikační partnerku 5 je otázka výchovy dětí zatím ještě otevřenou záležitostí. Komunikační partner 3 však dodává, že je pro něj nejdůležitější, aby našel pravou partnerku, se kterou bude. Komunikační partnerka 5 uvedla, že pro ni není založení rodiny a výchova dětí životní prioritou.

5 Diskuze

Bakalářská práce měla stanoveny tři cíle, přičemž jeden z nich byl uveden jako hlavní a zbylé dva jako cíle vedlejší. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké postoje zaujímají nevidomí lidé k manželství a k rodičovství. Prvním vedlejším cílem bylo zjistit, jaké jsou názory nevidomých na partnerský život, zdali dávají přednost manželství, či nějaké jiné existující formě rodinného soužití a které. Druhým vedlejším cílem pak bylo zjistit, zda mezi své životní priority řadí také výchovu dětí a jaké jsou jejich důvody. Dále byla stanovena výzkumná otázka, a sice jestli spatřují nevidomí lidé svůj handicap jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí. Výzkum byl prováděn s pěti komunikačními partnery a to metodou dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru.

Kvalitativní výzkum odhalil spoustu zajímavých poznatků. Prvním podstatným zjištěním, které pokládám za důležité zde vyzdvihnout, je fakt, že všichni komunikační partneři/partnerky mají nevidomost úplnou. Všichni také uvedli, že trpí svým postižením z toho důvodu, že se narodili předčasně, a proto museli pobývat určitý čas v inkubátoru. Všichni komunikační partneři/partnerky uvedli, že právě v inkubátoru jim spálil kyslík, který jim dávali lékaři na dýchání, sítnici. Toto zjištění mě poněkud zaskočilo a znepokojilo. Právě zde má jejich postižení, které je již nezvratitelné, svůj původ. Všichni komunikační partneři/partnerky se narodili mezi roky 1985 – 1993.

Profesor Velemínský (2009) ve své publikaci uvádí, že nejobvyklejší důvod slepoty u dětí je retinopatie nedonošených, jež se nejčastěji vyskytuje u miminek, která jsou nedonošená a váží pod 1500 gramů. Dále autor (tamtéž) poukazuje na fakt, že dříve odborníci zastávali názor, že příčinou tohoto onemocnění, které způsobuje slepotu, byla léčba kyslíkem, tzv. oxygenoterapií, která je praktikována právě v inkubátorech a vyskytovala se zde koncentrace kyslíku až 40%. Velemínský (tamtéž) však upozorňuje na to, že odborníci se v současné době přiklánějí k tomu, že vznik retinopatie hrozí v případech nízkého gestačního věku a nedostačující porodní váhy, přičemž jako prevence komplikací je udržována 30% koncentrace kyslíku v inkubátorech.

Dana Kudlová v časopise Zora (2012), který je určen pro zrakově postižené, vyzdvihuje názor MUDr. Milana Odehnala, lékaře FN Motol, který říká, že v současné

době je retinopatie nedonošených v zemích západního světa jednou z nejčastějších příčin slepoty, a to zejména u dětí, jejichž porodní váha je nižší než 1000 gramů. MUDr. Odehnal (2012) uvádí, že každý rok je průměrně okolo třiceti dětí, které mají těžké zrakové postižení právě kvůli retinopatii nedonošených, a aby se těmto postižením zabránilo, má FN Motol pro včasnou diagnostiku zrakových vad nový přístroj, který se nazývá Retcam 3 a byl vynalezen kalifornskou oftalmologickou Claritine. Doufejme tedy, že tato nová technologie umožní příchod šťastnějších zítřků a pomůže zamezit v co možná nejširší míře těžkým vadám zraku u nedonošených dětí.

Výzkum dále odhalil, že všichni komunikační partneři v současné době hledají partnera a od vztahu očekávají především dlouhotrvající charakter s následným přechodem ke společnému soužití. Tomáš Drábek (2014) tvrdí, že postižení lidé také potřebují partnerský život, tudíž se od lidí, kteří žádným postižením netrpí, v tomto ohledu neliší. Tento názor shledávám jako realistický a rozhodně s ním nemohu nesouhlasit. Vágnerová (2014) však upozorňuje na fakt, že lidé se zdravotním postižením jsou v tomto ohledu často v nevýhodě, jelikož nedisponují tak velkým počtem sociálních kontaktů a tudíž je složitější najít vhodného partnera pro společný život. Vágnerová dále tvrdí, že získání partnera má pro zdravotně postižené jedince ještě větší význam nežli pro jedince, jež žádným postižením netrpí. Autorka (tamtéž) dále hovoří o tom, že získání partnera je pro zdravotně postižené lidi jakýmsi důkazem toho, že jsou normální a nevymykají se většinové intaktní společnosti.

Výsledky výzkumu odhalily další zajímavý poznatek, a sice jakého životního partnera preferují komunikační partneři, zdali partnera bez zdravotního postižení nebo pro ně tento parametr není rozhodujícím. Tři komunikační partneři preferují partnery bez těžkého zrakového postižení, přičemž dva z nich by tolerovali bez problémů jiné zdravotní postižení. Zbylé dvě komunikační partnerky uvedly, že zrakové či jiné postižení není pro volbu budoucího partnera rozhodujícím ukazatelem. Jak můžeme vidět, ženy jsou v tomto hledu mnohem tolerantnější. Kavalírová (2014) také poukazuje na to, že především muži upřednostňují ženy s lehčím stupněm postižení, kdežto u žen není stupeň a druh zdravotního postižení rozhodující.

Kavalírová (2014) zmiňuje výsledky výzkumu, který byl prováděn v roce 2007 Akademií věd České republiky, že nevidomí a jinak těžce zrakově postižení lidé povětšinou realizují vztahy s partnery, kteří mívají buď postižení zraku, nebo jiné zdravotní postižení. S tímto názorem je konformní také Drábek (2014), který taktéž tvrdí, že vztahy, kde mají oba jedinci nějaký druh zdravotního postižení, je pro společnost obvyklejší. Drábek (2014) s tímto tvrzením souhlasí a uvádí, že ve vztazích, kde mají oba jedinci určité zdravotní postižení, mívá zpravidla muž těžší zdravotní postižení, zatímco žena zpravidla lehčí stupeň.

Kavalírová (2014) poukazuje na to, že pokud jsou v partnerském vztahu dva jedinci se zrakovým postižením, bývá povětšinou jeden z partnerské dvojice s mírnějším stupněm postižení zraku. Novosad (2009) poukazuje na dva typy vztahů, které bývají dle jeho názoru utvářeny, a sice partnerská dvojice, kterou tvoří dva zdravotně postižení jedinci, anebo dvojice, kde je jeden z partnerů zcela zdravý. Dále autor (tamtéž) uvádí tři ukazatele, které mohou značně ovlivnit seznámení se a následné utvoření partnerského vztahu, a sice psychický a zdravotní stav a v neposlední řadě také sociální prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Vágnerová (2014) tvrdí, že pokud jedinec se zdravotním postižením najde partnera, který bude zdravý, je vnímán jakousi dokonalostí, která snižuje negativní vnímání sebe sama. Novosad (2009) upozorňuje na fakt, že partner bez zdravotního postižení musí svého postiženého partnera přijmout a respektovat i s daným typem a stupněm postižení.

Při výzkumu byla také věnována pozornost tomu, jaký typ partnerského soužití komunikační partneři preferují, jestli dávají přednost sezdánému soužití či soužití nesezdánému. Vágnerová (2014) zastává názor, že uzavření manželství je pro zdravotně postiženého člověka především důležité ve vztahu k seberealizaci jedince, tedy vlastní rozvoj osobnosti. S touto myšlenkou příliš nesympatizují. Z výzkumu této práce je jasné patrné, že jen dva z pěti komunikačních partnerů preferují manželství, přičemž před jeho uzavřením upřednostňují nesezdané soužití jako zkoušku společného života. Tři komunikační partneři pak preferují nesezdané soužití jako dlouhodobé bez následného uzavření sňatku. Jako důvod bylo uvedeno, že svatba v partnerství příliš mnoho

zásadních věcí nezmění a důležité jsou pro partnery zcela jiné hodnoty, bez nichž se fungující vztah neobejde. Jde především o respekt, toleranci, důvěru a porozumění.

Dále Vágnerová (2014) podotýká, že partnerství zdravotně postižených osob bývá mnohem pevnější, nežli u lidí, kteří žádným postižením netrpí. Tento poznatek nevnímám jako vždy platný. Z výzkumu je zřejmé, že tři z pěti komunikačních partnerů už partnera měli, a přesto se po různě dlouhé době rozešli. Podotýkám, že partnerský vztah byl ukončen i u komunikační partnerky, která se svým bývalým partnerem po nějakou dobu žila v jedné domácnosti. U dvou komunikačních partnerů byl však důvod rozchodu stejný. Rodina jejich partnera nebyla s jejich vztahem spokojena a právě jejím vlivem vztah komunikační partnerky 2 a komunikačního partnera 3 skončil. Toto zjištění bylo pro mne alarmující. Tento fenomén se vyskytuje i u partnerů, kteří žádné zdravotní postižení nemají. Domnívám se, že zrakově postižení lidé se v průběhu partnerských vztahů tolik neliší od majoritní společnosti.

Prostřednictvím výzkumu bylo zjištěno také to, jaký postoj zaujímají nevidomí komunikační partneři k založení rodiny a následné výchově dětí. Zdali si přejí mít v budoucnu dítě, či nikoliv. Vágnerová (2014) podotýká, že role rodiče je pro osoby se zdravotním postižením další možností sebeuplatnění a potvrzením, že jsou normálními lidmi stejně tak, jako většinová společnost, která zdravotním postižením poznamenána není. Výzkum však poukazuje na fakt, že jen tři komunikační partneři (1 žena a dva muži) uvedli, že je pro ně důležité založit rodinu a vychovávat také děti, přičemž komunikační partnerka 2 uvedla, že pokud nenajde toho pravého životního partnera, ráda by vychovávala alespoň jedno dítě úplně sama. Komunikační partner 3 dále uvedl, že je pro něj nejdůležitější prioritou najít životního partnera, se kterým by založil rodinu, třeba i bez následné výchovy dětí. Pro komunikační partnery 3 a 5 je otázka výchovy dětí prozatím zcela otevřená a komunikační partnerka 5 podotýká, že založení rodiny a výchova dětí nepatří mezi její životní priority. Troufám si říci, že výsledky výzkumu jasně ukazují, že životní hodnoty nevidomých komunikačních partnerů se nepříliš liší od názorů mladých intaktních lidí v dnešní postmoderní společnosti, ba naopak.

Také bylo zkoumáno, jestli nevidomí lidé spatřují svůj handicap jako překážku pro výchovu dětí nebo naopak a jaké je k tomu vedou důvody. Žádný z komunikačních

partnerů nevnímá své postižení jako překážku pro založení rodiny s budoucím potenciálním partnerem. Jen komunikační partner 3 uvádí jako první překážku to, že pro něj bude velice těžké najít partnera, kterému by nevadilo jeho postižení, a toleroval by ho. Tento komunikační partner také zmínil, že má obavy z toho, aby se dokázal se svým postižením o své dítě plnohodnotně postarat. Ostatní partneři v tom problému nevidí. Tři komunikační partneři (dva muži a jedna žena) uvedli, že jsou si vědomi jistých omezení, která s jejich postižením zkrátka spjatá jsou, ale jsou přesvědčeni, že se dají zvládnout.

Schindlerová (2007) poukazuje na to, že není nic zvláštního na tom, že po dětech touží i lidé se zrakovým postižením stejně tak jako lidé, kteří jsou vidoucí. S tímto názorem jednoznačně souhlasím a podporuji ho. Schindlerová (2007) však také podotýká, že dvojice, kde jsou oba partneři nevidomí, by měly společně probrat určité možnosti, jež souvisí s rodičovstvím, jako jsou možnosti výchovy dítěte, jestli je dvojice připravená na příchod a starání se o dítě, jak je velké riziko dědičných vad atd.

Výzkum také odhalil, jaké obavy mají komunikační partneři spojené s rodičovstvím v souvislosti se svým zrakovým postižením. Všichni komunikační partneři uvedli, že největší obavy mají ohledně bezpečnosti svého dítěte, které je nejdůležitější. Jedná se především o to, aby dítě neutrpělo vážný úraz, nebo aby nespoklo něco, co by mu mohlo ublížit. Szotáková (2012) ve svém článku také poukazuje na to, že pro nevidomé rodiče je nejdůležitější bezpečnost jejich dětí. Dále autorka (tamtéž) zmiňuje, že nevidomí rodiče také uvedli největší obavy z úrazu a požití něčeho nevyhovujícího.

Téma bakalářské práce jsem zvolila proto, že je problematika partnerství a rodičovství nevidomých osob opravdu málo prozkoumána. V současné době se problematikou partnerství nevidomých zabývá například Vágnerová (2014), Novosad (2009) nebo Drábek (2013). Rodičovství nevidomých vyzdvihuje také Vágnerová (2014), dále Schindlerová (2007) nebo Gůrová (2011) a ze zahraničních autorů například Kent Stein (2012). V minulosti se o problematiku partnerství a rodičovství nevidomých zajímal Ján Jesenský (1988).

Domnívám se, že by bylo vhodné, aby se především problematikou rodičovství nevidomých zabývalo více odborníků. Troufám si říci, že tato problematika je velice

málo prozkoumána, a tudíž je jen malé procento informací, které může být nevidomým lidem, kteří chtějí založit rodinu a vychovávat jedno či více dětí, poskytnuto. Pokud se podíváme do literatury, zjistíme, že autoři se povětšinou věnují problematice rodin, kde vidoucí rodiče vychovávají dítě s těžkým postižením zraku, avšak je jen málo pramenů, ve kterých se dočteme o problematice nevidomých rodičů a jejich výchově dětí.

Pevně doufám, že tato bakalářská práce pomůže odstranit případné bariéry, které se v naší společnosti vyskytují. Hovořím o bariérách, jež se týkají rodinného života nevidomých. Je důležité uvědomit si, že nevidomý člověk je taktéž schopen být dobrým a milujícím rodičem a také tím pravým a milujícím životním partnerem.

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku partnerství a rodičovství nevidomých osob. Práce měla stanoven jeden hlavní a další dva cíle vedlejší. Hlavním cílem bylo zjistit, jaké postoje zaujímají nevidomí lidé k manželství a rodičovství. Prvním vedlejším cílem bylo zjistit, jaké jsou názory nevidomých na partnerství, zdali dávají přednost instituci manželství či nějaké jiné formě rodinného soužití. Druhým vedlejším cílem bylo zjistit, jestli mezi své životní hodnoty řadí také výchovu dětí nebo naopak, a jaké jsou jejich důvody. Také byla stanovena výzkumná otázka, a sice zdali nevidomí spatřují svůj handicap jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí. Pro naplnění cílů a zodpovězení výzkumné otázky byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory probíhaly celkem s pěti komunikačními partnery, se třemi muži a dvěma ženami, kteří ještě nezaložili svou prokreační rodinu a bylo jim mezi 20 a 30 roky. Rozhovory probíhaly vždy se souhlasem komunikačních partnerů a na předem určených místech.

Prostřednictvím výzkumného šetření bylo získáno mnoho zajímavých skutečností. U všech komunikačních partnerů byla zjištěna absence partnerského vztahu, avšak všichni dotazovaní si partnera hledají. Dotazovaní uvedli několik výhod partnerského života, mezi které patří fakt, že člověk není sám a má možnost s někým konverzovat. Další výhodou byla uvedena vzájemná podpora a možnost následného založení rodiny. V případě názorů na partnerský život upřednostňují pouze dva z pěti komunikačních partnerů manželskou formu rodinného soužití, avšak před uzavřením manželství pokládají za důležité, žít společně nejprve nesezdaně a vyzkoušet si společný život před uzavřením sňatku. Komunikační partneři zaujímají tento postoj z prostého důvodu. Domnívají se, že pokud se lidé vezmou, je zde potom nižší pravděpodobnost rozpadu partnerského vztahu. Další tři komunikační partneři se shodují na tom, že sňatek není pro spokojený život nutný a volí dlouhodobé nesezdané soužití jako alternativu manželství.

Dále bylo zkoumáno, zdali komunikační partneři plánují do budoucna také děti. Tři komunikační partneři uvedli, že je pro ně velice důležité založit rodinu a také vychovávat děti a pro dva komunikační partnery je otázka výchovy rodiny prozatím

otevřená. Velice důležitým zjištěním je fakt, že žádný komunikační partner nevnímá své postižení jako překážku pro založení rodiny. Pouze jeden z pěti komunikačních partnerů si není zcela jist, že by se dokázal plnohodnotně postarat o své dítě. Ostatní komunikační partneři se neobávají, že by výchovu dítěte nezvládli.

Všichni komunikační partneři pocházejí z úplných funkčních rodin, ve kterých vyrůstali alespoň s jedním sourozencem. Jak uvedli všichni dotazovaní, jejich primární orientační rodina, ve které vyrostli, ovlivnila jejich současné postoje, které zaujímají ke svému životu. Pokud se zaměříme na odpovědi z hlediska genderu, zjistíme, že odpovědi a postoje se často liší, a to především u komunikačních partnerek.

Bakalářská práce poukazuje na prostý fakt, a sice ten, že nevidomí lidé mají stejné potřeby jako jedinci, kteří žádným typem zrakového postižení netrpí. Tyto potřeby by měly být beze zbytku také naplněny, protože každý člověk na ně má nesporné právo. Existuje mnoho postojů společnosti k nevidomým rodičům. Tyto postoje jsou skutečně různorodé. Je však nutné si uvědomit, že nevidomý člověk může žít šťastným, spokojeným a plnohodnotným rodinným životem a fungovat jako milující a starající se rodič. Tato práce by mohla pomoci ukázat všechna tato fakta a mohly by být jejím prostřednictvím také zbourány případné bariéry, jež se ve společnosti vyskytují.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) BANÝROVÁ, Michaela, 2014. *Partnerství a rodičovství osob se zrakovým postižením*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta.
- 2) BEDNÁŘOVÁ, Veronika, 2011. Když máma nevidí – Pavla a Marta. In: *Ranapece.eu* [online]. 23. prosinec. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.ranapece.eu/praha/pribehy-z-rodin/kdy%C5%BE-m%C3%A1ma-nevid%C3%AD-pavla-a-marta>
- 3) BUCHTÍKOVÁ, Lucie, 2014. Plodnost a porodnost v ČR a Evropě. In: *cevro.cz* [online]. 13. května. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_10_2014.pdf
- 4) CIBOROVÁ, Kateřina, 2014. Singles a vztahy? Udržují je na dálku. In: *Denik.cz* [online]. 25. 4. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/singles-a-vztahy-udrzuji-je-na-dalku-20140424.html
- 5) ČSÚ, 2013. *Téměř v pětině rodinných domácností žijí závislé děti jen s jedním rodičem* [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20568791/czam020113analyza.pdf/b8a85309-30f2-4bb0-8c82-b8cccbcd548?version=1.0>
- 6) ČESKO. Zákon o rodině. In: 89. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- 7) DRÁBEK, Tomáš, 2013. *Partnerský a sexuální život osob se zdravotním postižením – Publikace pro odborné sociální poradenství*. Praha: Svaz tělesně postižených v České republice, o.s. ISBN 978-80-260-5281-4.
- 8) FRANCOVÁ, Hana a NOVOTNÝ, Aleš, 2008. *Sociální politika v základech*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-125-3.
- 9) GŮROVÁ, Kateřina, 2011. Jak pečovat o malé děti. In: *Nevidomimezinami.cz* [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z:

http://www.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/Rodicovstvi_a_deti/Jak_pecovat_o_male_dite.html

- 10) HABARTOVÁ, Pavlína, 2014. Singles tvoří již pětinu domácností jednotlivců. *Statistika&My* [online]. 05. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/05/singles-tvori-jiz-petinu-domacnosti-jednotlivcu/>
- 11) HAMADOVÁ, Petra, KVĚTOŇOVÁ, Lea a NOVÁKOVÁ, Zita, 2007. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-159-1.
- 12) HAMADOVÁ, Petra, KVĚTOŇOVÁ, Lea a NOVÁKOVÁ, Zita, 2007. *Oftalmopedie: Texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Editor Jarmila Pipeková. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-159-1.
- 13) HAMPLOVÁ, Dana a ŘEHÁKOVÁ, Blanka, 2010. *Kdo u nás rodí děti za svobodna?* In: MAŘÍKOVÁ, H. a T. KOSTELECKÝ (eds.). *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-025-4.
- 14) HAŠKOVÁ, Hana, 2011. Proměny časování a způsobu návratu matek do zaměstnání. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. roč. 12. č. 2. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1805- 7632. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/30-rocnik-12-cislo-2-2011-zivotni-drahy/221>
- 15) Hendl, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum – základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- 16) HOBSON, Barbara and FAHLÉN, Susanne, 2009. Applying Sens Capabilities Framework to Work Family Balance within a European Context: Theoretical and Empirical Challenges. In: *Working Papers on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe* [online]. 03 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.aog.ed.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0012/31017/REC-WP_0309_Hobson_Fahlen.pdf
- 17) CHALOUPKOVÁ, Jana, 2011. Nejdříve dítě, potom svatba? Rodinné dráhy neprovdaných matek. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. roč. 12. č. 2. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1805- 7632. Dostupné z:

- http://www.genderonline.cz/uploads/b1e895bb8eb427604f42286f7ef7f732977d8a9b_nejdrive-dite-potom-svatba.pdf
- 18) CHALOUPKOVÁ, Jana, 2010. *Je manželství přežitkem? A pro koho?* In: MAŘÍKOVÁ, H. a T. KOSTELECKÝ (eds.). *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-025-4.
  - 19) CHAPMAN, Gary, 2011. *Pět znaků láskyplné rodiny: dynamika vztahů zdravé rodiny*. 2. vyd. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-249-8.
  - 20) JANDOUREK, Jan, 2007. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.
  - 21) JESENSKÝ, Ján a kol., 1988. *K partnerským vztahům zdravotně postižených*. Praha: Horizont. ISBN 40-074-88-02-37.
  - 22) KADLECOVÁ, Markéta, 2009. Feminismus. In: *padesatprocent.cz* [online]. Dostupné z: <http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/marketa-kadlecova-feminismus>
  - 23) KALAFUTOVÁ, Lucie, 2013. Odvrácená tvář mateřství. In: *Psychologie.cz* [online]. 19. únor [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://psychologie.cz/odvracena-tvar-materstvi/>
  - 24) KARSTEN, Hartmut, 2006. *Ženy - muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-145-X.
  - 25) KAVALÍROVÁ, Kateřina, 2014. Jak žijí nevidomí lidé? In: *Nevidomimezinami.cz* [online]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/O_zivote_bez_zraku/Zivot_s_postizenim.html
  - 26) KENT STEIN, Deborah, 2012. BLIND PARENTS INTEREST GROUP OF THE NATIONAL FEDERATION OF THE BLIND: Parenting Without Sight: What Attorneys and 70 Social Workers Should Know about Blindness [online]. [2012-01-31]. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <https://nfb.org/images/nfb/publications/brochures/blindparents/parentingwithout sight.html>

- 27) KOHOUTOVÁ, Iva, 2013. Nesezdaná soužití: hlavně ve velkých městech. Statistika&My [online]. 07-08. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/06/nesezdana-souziti-hlavne-ve-velkych-mestech/>
- 28) KOHOUTOVÁ, Iva, 2014. Přibývá mladších ženichů a vzdělanějších nevěst. Statistika&My [online]. 06 [cit. 2015-04-07]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/06/pribyva-mladsich-zenichu-a-vzdelanejsich-nevest/>
- 29) KOUKAL, Milan, 2010. Přepíšeme učebnice: Matriarchát byl jen fikcí a sošky Venuši pomůckou šamanů? In: *21. Století.cz* [online]. 21. května. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://21stoleti.cz/2010/05/21/prepise-me-ucebnice-matriarchat-byl-jen-fikci-a-sosky-venus-i-pomuckou-samanu/>
- 30) KOLDINSKÁ, Kristina, 2010. *Gender a sociální právo: Rovnost mezi muži a ženami v sociálně právních souvislostech*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-343-1.
- 31) KRAMULOVÁ, Daniela, 2010. Česká rodina počátkem 21. století. In: *rodina.cz* [online]. 13. říjen. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek7978.htm>
- 32) KREIDL, Martin a ŠTÍPKOVÁ, Martina, 2012. Postavení nesezdaných soužití v tranzici do dospělosti. In: MARHÁNKOVÁ, J. a M. KREIDL, eds. *Proměny partnerství: Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-142-81.
- 33) KŘENKOVÁ, Jana, 2009. *Rozdělení rolí muže a ženy v současné rodině*. Brno. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- 34) KUDLOVÁ, Dana, 2012. *Nová dimenze v oftalmologii*. Zora – pro zrakově postižené. roč. 96, č. 8. ISSN 0231-6382.
- 35) KUCHAROVÁ, Věra a HABERLOVÁ, Věra, 2008. Rodina a zaměstnání v průběhu životního cyklu. In: SIROVÁTKA, T. a O. HORA (eds.). *Rodina, děti a zaměstnání v České společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro

- výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně, Albert. ISBN 978-807-3261-405.
- 36) LIPPA, Richard. A., 2009. *Pohlaví: příroda a výchova*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1719-2.
- 37) LIPKOVÁ, Simona, 2014. Vztahy 21. Století: víkendová manželství či nárazovky. In: *Sociopress.cz* [online]. 22. 9. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://sociopress.cz/vztahy-21-stoleti-vikendova-manzelstvi-ci-narazovky/>
- 38) LUDÍKOVÁ, Libuše, 2014. *Tyflopedie*. In: VALENTA, M. a kol. Přehled speciální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0602-6.
- 39) MAŘÍKOVÁ, Hana, 2010. Péče o děti jako genderová aktivita? In: *socioweb.cz* [online]. 11 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=364&lst=107>
- 40) MICHÁLEK, Miroslav, VOJTÍŠEK, Petr a VONDRÁČKOVÁ, Jana, 2010. *Váš nevidomý pacient*. Praha: Okamžik. ISBN 978-80-86932-26-2.
- 41) MICHALOVÁ, Zdeňka, 2003. *Speciálně pedagogická čítanka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 80-729-0109-5.
- 42) MIOVSKÝ, Michal, 2006, *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- 43) MOŽNÝ, Ivo, 2008. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-86429-87-8.
- 44) MÜLLEROVÁ, Lucie, 2014. Svatba? Nikdy! Tohle je pět důvodů, proč se lidé neberou. In: *Prozeny.cz* [online]. 24. 6. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.prozeny.cz/magazin/sex-a-vztahy/laska-a-vztahy/39453-proc-se-lide-neberou>.
- 45) MÜNSTER, Giselle, 2014. Rodina v procesu změny - Výzva pro katolickou církev. In: Poslanecká sněmovna parlamentu. *Rodina a společnost 2014: sborník příspěvků*. Praha: Ideál. ISBN 978-80-86995-28-1.
- 46) NOVÁKOVÁ, Zita, 2006. *Oftalmopedie*. In: PIPEKOVÁ, Jarmila (ed.). Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido. ISBN 80-7315-120-0.

- 47) NOVOSAD, Libor, 2009. *Poradenství: Pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-509-7.
- 48) PIEPENBURG, Hildegard, 2014. Rodina ve světle hodnotových změn. In: Poslanecká sněmovna parlamentu. *Rodina a společnost 2014: sborník příspěvků*. Praha: Ideál. ISBN 978-80-86995-28-1.
- 49) POLÁKOVÁ, Olga. *Proměny podoby rodiny*. Dostupné z: http://kdem.borec.cz/P_PDF/Poláková.pdf
- 50) SCHINDLEROVÁ, Olga, 2007. *Kapitoly ze sebeobsluhy nevidomých a slabozrakých*. Praha: Tyfloservis. ISBN 978-80-239-8822-2.
- 51) SKUPNIK, Jaroslav, 2010. *Antropologie příbuzenství. Příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-019-3.
- 52) SOLÁROVÁ, Magdalena, 2010. Žena a manželství ve středověku. In: [rodinnyzivot.eu](http://www.rodinnyzivot.eu) [online] 2010 [2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.rodinnyzivot.eu/index.php/napln-casopisu/t%C3%A9ma-%C4%8D%C3%ADsla/42-ena-va-a-dnes/117-ena-a-manelstve-stv>
- 53) STRAUSS, Anselm a CORBINOVÁ, Juliet, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu – postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- 54) SUCHÁNKOVÁ, Jitka, 2011. Rodina a její význam. In: [Zdravě.cz](http://zdravě.cz) [online]. 25. 8. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://vztahy-v-rodine.zdrave.cz/rodina-a-jejivyznam/>.
- 55) SUNDERLANDOVÁ, Margot, 2008. *Věda zvaná rodičovství*. Praha: Ikar. ISBN 978-80-249-1004-8.
- 56) SVOBODOVÁ, Kamila, 2011. Analýza: Harmonizace práce a rodiny – názory a strategie. In: [Demografie.info](http://www.demografie.info) [online]. 5. Srpen. [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=772.
- 57) SZABO, Miloš, 2014. *Manželství, to je také slib úcty, lásky a věrnosti*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-179-6.

- 58) SZOTÁKOVÁ, Markéta, 2012. Nevidomé matky a jejich vidomé děti. *Sociální práce* [online]. roč. 12. č. 4. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1214-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol12_iss4-150122121121.pdf
- 59) ŠIMONOVÁ, Jana, 2011. *Rodičovství osob se zrakovým postižením*. Praha. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- 60) ŠTÍPKOVÁ, Martina a KREIDL, Martin, 2012. Postavení nesezdaných soužití v tranzici do dospělosti. In: HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. a M. KREIDL (eds.). *Proměny partnerství. Životní dráhy a partnerství v české společnosti 2012*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-142-81.
- 61) TABERY, Paulina, 2007. *Reprezentace různých forem rodinného a pracovního života v ženských a mužských časopisech*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 07/5. ISBN 978-807-3301-330.
- 62) TOMKOVÁ, Eva, 2012. *Čím déle jsi single, tím těžší je najít partnera*. *Psychologie dnes*. č. 11. ISSN 1212-9607.
- 63) VÁGNEROVÁ, Marie, 2014. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.
- 64) VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 978-80-246-0956-0.
- 65) VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.
- 66) VALDROVÁ, Jana, 2006. *Gender a společnost*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-7044-808-3.
- 67) VAVROŇ, Jiří, 2015. Nezaměstnanost v únoru klesla, přibýlo pracovních míst. *Právo*. č. 58, s. 4. ISSN 1211-2119.
- 68) VELEMÍNSKÝ, Miloš, 2009. *Vybrané kapitoly z pediatrie*. 6. vyd. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7394-182-6.
- 69) VÍTEČKOVÁ Miluše a KLÍMOVÁ CHALOUPKOVÁ, Jana, 2014. De-standardization of family trajectories: Childbearing in unmarried cohabitation not only as an alternative but also as a pathway to marriage. *Kontakt* 2014; 16(2): e138e148. <http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2014.05.001>

- 70) VOHLÍDALOVÁ, Marta, 2007. *Participace mužů na domácích pracích a péči o děti na základě kvantitativních výzkumů*. In: MAŘÍKOVÁ, H. (ed.). *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otcí 2007*. Praha: Sociologický ústav. ISBN 978-80-7330-135-4.
- 71) VOHLÍDALOVÁ, Marta, 2010. Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů? *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. roč. 11. č. 2. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1805- 7632. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/14-rocnik-11-cislo-2-2010/165>
- 72) VOHLÍDALOVÁ, Marta a MAŘÍKOVÁ, Hana, 2011. Rozpady kohabitací, rozvody manželství: Jiné a/nebo stejně sociální fenomény? *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. roč. 12. č. 2. [cit. 2015-04-07]. ISSN 1805- 7632. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/30-rocnik-12-cislo-2-2011-zivotni-drahy/218>
- 73) VYBÍRAL, Jan, 2008. *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-176-5.

8 Přílohy

Příloha 1: Přepisy rozhovorů s komunikačními partnery

Komunikační partner 1

- 1) Jaké máte zkušenosti s partnerským životem? Máš v současné době partnerku?
„Tak partnerku už jsem měl, tak si myslím, že mám dobrý zkušenosti. Měl jsem nevidomou partnerku, se kterou jsme si rozuměli. Je ale pravda, že nevýhodou nevidomého partnera je to, že je omezený pohyb. Že třeba můžeme jen tam, kam trefíme, a kam netrefíme, tak si musíme někoho sehnat a ne vždy je ten člověk k dispozici. Nemůžeme se prostě sebrat a jet někam třeba do přírody sami a někam se podívat. Takže bych radši měl vidící přítelkyni.“
- 2) Jak dlouho ste spolu byli?
„Dva roky no sme spolu byli.“
- 3) A žili ste spolu?
„No tak já jsem přímo v bytě s ní nežil, já jsem za ní dojížděl, protože sem ještě studoval, takže sem přímo s ní žít ani nemoh, protože jsem jezdil do školy a tam kde ona bydlela, bych musel vstávat asi v pět ráno.“
- 4) Umíš si představit, že bys s někým žil?
„Tak umím, to určitě.“
- 5) A plánoval jsi, že si najdeš přítelkyni?
„Určitě. Já už chtěl třeba v těch 15 letech. Ale to nevyšlo. Byl jsem sice sympatickej dost holkám, ale když zjistili, že jsem nevidomej, tak od toho daly ruce pryč.“
- 6) V současné době máš partnerku?
„Nemám.“
- 7) Jaký si myslíš, že skýtá partnerský život výhody?
„Tak můžeš si s člověkem popovídat o různých věcech, a vzájemně se podporovat. No nevýhoda třeba nevidomého partnera je, že nemůžeme jít kam chceme nebo na výlet nebo tak.“
- 8) Takže jsi preferoval vidící partnerku?
„Jo spíš jo. Je to taky snazší ve výchově dítěte třeba potom. Protože když jsou oba nevidomí, tak se musí dávat velkej pozor, aby se tomu dítěti něco třeba nestalo, nebo tak no. Hlavně do těch dvou let věku dítěte no. Asi by mi nevadilo, kdyby měla nějaký jiný postižení třeba taky.“

9) Kdybys měl zařadit do žebříčku hodnot partnerství, kam bys ho zařadil?

„Tak je to pro mě důležitý, mít někoho vedle sebe, chtěl bych někoho mít, určitě.“

10) Je pro tebe důležité, aby měl vztah dlouhotrvající charakter?

„Ano, to určitě. Hlavně třeba si i zkusit žít nesezdaně, aby si to ty dva zkusili nejdřív, jak to jde. A pak se třeba vzít po 3 až 4 letech vztahu.“

11) Takže sňatek v životě plánuješ?

„Já v budoucnu určitě sňatek plánuju. Myslím, že je větší riziko rozchodu, kdy se dva nevezmou. A rozvody jsou složitější, tak si to třeba ty lidi spíš rozmyslej.“

12) To znamená, že uvažuješ o dětech do budoucna?

„Jo, to jo, chtěl bych mít děti. Ale hlavně nejdřív si chci najít nějakou partnerku, která bude spolehlivá. Je důležitý, abychom si vzájemně důvěřovali, rozuměli si a aby hlavně tolerovala to moje postižení. No a pak třeba po těch 4 letech by jsem chtěl mít dítě s ní.“

13) A kdy si myslíš, že je vhodná doba pro výchovu dětí?

„No tak až budu mít stálou partnerku, se kterou si budu důvěřovat, a bude nám to fungovat. Ale tak do těch 40 let.“

14) Myslíš si, že pro tebe bude výchova dětí nějakým způsobem složitější než pro vidoucího člověka?

„Tak asi jo no.“

15) A máš obavy z něčeho, co se týká rodičovství?

„No mám strach, aby se třeba tomu dítěti něco nestalo, aby bylo v bezpečí. Jednoduchý to dneska není ani s penězma. No a pak třeba, aby se v dospívání nestalo členem nějaký špatný party nebo tak no. Ale myslím, že to je těžký kolikrát i pro zdravýho člověka. Ale než to dítě budu mít, tak chi zajít do tyfloservisu, aby mě tam naučili, jak se to dítě přebaluje a tak, abych ho mohl taky opečovávat.“

16) Myslíš, že by si potřeboval ze začátku pomoc s péčí o dítě?

„Jo, to jo.“

17) A kdyby se to teď stalo? Kdyby ses dozvěděl, že se staneš otcem?

„Tak bych právě šel do toho tyfloservisu a prošel tím kurzem péče o dítě.“

18) Myslíš si, že dítě by mělo vyrůstat v manželství?

„Jo, já si myslím, že spíš jo, ale důležitý je, aby se o to dítě rodiče starali hlavně. A to hlavně oba ty rodiče, ne jen jeden. Ale zase je podle mě pravděpodobnější, že od sebe ty dva neodejdou, než kdyby se nevezali. Rozvod je složitější než rozchod.“

19) Kdybys měl zařadit výchovu dětí do žebříčku svých hodnot?

„Je to pro mě důležitý v životě, chtěl bych být táta.“

20) A ty sám pocházíš z jaké rodiny? Jak to u Vás chodilo? Byla to rodina úplná?

„Jo byla to rodina úplná. Tak já mám ještě dva starší sourozence, dvě ségry. A všichni jsme měli dobrý vztahy. Rodiče se o mě přímo nebáli, nechávali mě třeba chodit na dvůr samotnýho a tak.“

21) A ovlivnila tě nějak tvoje rodina?

„Jo to asi jo. Tak sám bych chtěl mít děti a rodina je základ pro člověka. Důležitý je, aby si lidi věřili a měli se fakt rádi.“

22) Vnímáš svoje postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

„To určitě ne. Určitý omezení jsou, ale ty se dají překonat.“

Komunikační partnerka 2

1) Máš nějaké zkušenosti s partnerským životem? Máš v současné době partnera?

„No tak abych pravdu řekla, zatím mám na muže smůlu, teď momentálně nikoho nemám., ale chtěla bych no. Přítel jsem měla, ale jenom chvíli, bohužel to nedopadlo zrovna dobře. Trvalo to tři měsíce. Dokonce jsem žila u něj, a myslela jsem si, že budeme žít spolu, ale jeho rodina se proti tomu vztahu postavila a on se nebránil, takže mě vyhodili a skončilo to.“ Trvalo to tři měsíce...

2) V současné době hledáš přítele?

„Jo hledám. Podala jsem si i inzerát. Ráda bych i s někým v budoucnu žila a třeba založila i rodinu. Žiju teď sama, ale vím, že se dokážu postarat. Ale musel by se najít ten pravej. Ale tak nějak tomu přestávám věřit.“

3) Je pro tebe důležité, aby měl vztah dlouhotrvající charakter?

„Určitě. No tak já vim, že kolikrát se rozpadne i manželství po dvaceti letech, takže nikdo nic zaručit nemůže, ale já bych si přála, aby to bylo, když už ne na celý život, tak alespoň na hodně dlouho jo.“

4) Co je pro tebe ještě ve vztahu důležitý?

„Pro mě je důležitý, aby ten vztah trval delší dobu, abychom spolu mohli i třeba žít. Tak já nejvíc toužím po lásce a něžným citu, abych ho mohla dát i opětovat partnerovi taky já. A důvěra je důležitá taky.“

5) Jaké vidíš výhody v partnerském životě?

„Člověk jako já třeba teď momentálně by se necítil sám, když by mu třeba bylo smutno. A kdyby měl nějaký problémy, taky si o tom může s partnerem popovídat a ten partner by mu byl oporou. Nebo po nějaký době potom se může už plánovat i třeba to miminko nebo tak no.“

6) Jaký máš názor na sňatek? Upřednostňuješ spíše sezdané soužití nebo nesezdané?

„Tak já bych se určitě ráda vdávala, asi jako každá žena, ale jako je potřeba aspoň teda... Nechci být nějak staromódní, ale určitě já bych se třeba vdávala hned, ale jde o to taky se prostě vzájemně poznat. A když potom budou chtít oba ten sňatek, tak určitě jo.“

7) Takže upřednostňuješ spíše manželství?

„Jo, to určitě.“

8) Na jaké místo v žebříčku hodnot by si zařadila partnerský život.

„Tak je to pro mě hodně důležitý, takže na ty přední příčky no. To je v životě hodně důležitý. A já co žiju i bez opory rodiny, tak vim, co to je být úplně sám. Není to moc jako dobrý no...“

9) A kdyby ses mohla svobodně rozhodnout, tak bys upřednostnila partnera s nebo bez zrakového postižení?

„Mě je tohle asi úplně jedno. Tak kdyby můj partner viděl, tak by to bylo snazší v mnoha ohledech, ale jak říkám... Je mi to jedno.“

10) Uvažuješ do budoucna o dětech?

„Určitě. To stoprocentně. Toužím založit rodinu a mít děti no. To je pro mě důležitý v životě a moc.“

11) Kdy si myslíš, že je vhodná doba pro plánování dítěte?

„No tak až se ty partneři poznají po delší době a shodnou se na tom, že si věří a to dítě chtějí oba.“

12) Myslíš si, že pro tebe bude ta výchova nějakým způsobem složitější než pro vidícího člověka?

„Tak asi ze začátku jo, ale prostě já mám naštěstí v Tyfloservisu vynikající instruktorku prostorový orientace, která učí nejen prostorovou orientaci, ale i sebeobsluhu a když by prostě nastalo, že bych čekala dítě, tak by mě zaučila takový ty věci, jako jak se dítě přebaluje a tak prostě, starání o něj, takže si myslím, že by se to dalo zvládnout. „Je to pro mě hodně důležité v životě. Určitě bych partnera chtěla a děti taky. Dokonce jsem uvažovala i nad tím, že, kdyby se nenašel ten pravej partner do života, že bych toužila mít alespoň dítě já sama i bez partnera, abych nebyla úplně sama.“

13) Napadají tě nějaká rizika, která jsou spjatá s rodičovstvím?

„Nejvíc se bojím, abych byla dobrá matka, abych dala dítěti to nejlepší a hlavně, aby to dítě bylo zdravý. Bojím se, až to dítě bude malinko větší, tak že třeba bude běhat a bude zvědavý, že třeba ho doma nebo venku neuhlídám. Že třeba spadne nebo si něco strčí do pusinky a já to nepoznám.“

14) Myslíš, že bys potřebovala ze začátku pomoc někoho dalšího s péčí o dítě?

„Tak asi ze začátku jo, zvláště když bych měla bejt s tím dítětem jenom sama bez partnera. Ale prostě já mám naštěstí v Tyfloservisu vynikající instruktorku prostorový orientace, která učí nejen prostorovou orientaci, ale i sebeobsluhu a když by prostě nastalo, že bych čekala dítě, tak by mě zaučila takový ty věci, jako jak se dítě přebaluje a tak prostě, starání o něm, takže si myslím, že by se to dalo zvládnout.“

15) Vnímáš svoje postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

„Tak to určitě ne. Protože tak to není.“

16) A kdyby ses teď dozvěděla, neplánovaně, že se staneš maminkou?

„No tak bych se stala mámou. Nejdřív bych si zařídila kurz v tyfloservisu, abych se o miminko pak dokázala co nejlíp postarat.“

17) A z jaké pocházíš rodiny? Jak to u Vás fungovalo? Byla to rodina úplná?

„Mamka se mnou byla doma, táta chodil do práce. Rodiče teda ještě žijou, aby bylo jasno, ale prostě maminka je vážně nemocná a je daleko a táta... Ten prostě... Občas mě pozve na oběd, ale prostě žije si svůj život. Když jsem byla malá, tak se rodiče dost

často hádali, protože mamka vyčítala tátovi, že se moc o mě nestaral, že většinou chodil do práce, s kamarádama na pivo a že to všechno bylo jako na mamce. Mamka mě ale měla ráda a má, ale vztahy mezi rodičema nebyly nejideálnější.“

18) A myslíš, že tě to nějakým způsobem ovlivnilo v těch životních postojích?

„No myslím, že jo, protože já třeba vim, že nechci partnera podobného tátovi, hrubýho, vulgárního, kterej se třeba i uchýlí k fyzickému násilí. On mě a mamku nikdy teda nemlátil, ale spíš slovně napadal a to je asi někdy horší než třeba facka. Ale děti bych chtěla s někým, a abychom se měli rádi a věřili si no.“

19) Myslíš si, že dítě by mělo vyrůstat v manželství nebo na tom nesejde?

„Tak jako to záleží na těch dvou lidech. Dítě může vyrůstat i třeba v nesezdaným soužití, vždyť to tak kolikrát i je dneska. Ale pokud možno, tak asi spíš v manželství no. Ty rodiče jsou pak jakoby svázaný tím sňatkem si myslím.“

Komunikační partner 3

1) Máš nějaké zkušenosti s partnerským životem? Máš v současné době partnerku?

„No... Nevím, jestli budou bohatý, ale měl jsem takovou jednu slečnu, ale bohužel jsme se rozešli, protože... Ona teda viděla, ale měla jiný problém, ale rozešli jsme se, protože její mamince se absolutně nelíbilo, že nevidím a dělala všechno proto, abysme se rozešli. No a povedlo se jí to. No a teď jsem sám, bohužel.“

2) Takže v současné době hledáš partnerku?

„Jo, hledám.“

3) Je pro tebe důležitý, aby měl vztah dlouhodobý trvání?

„Jo, je.“

4) Co je pro tebe dál důležitý ve vztahu s partnerem?

„Tak aby sme si rozuměli, aby vůbec dokázala respektovat to moje postižení, to je důležitý hrozně moc. No a časem třeba bysme spolu mohli i žít. To bych chtěl no.“

5) Kdybys měl zařadit partnerský život do žebříčku svých hodnot? Je to pro tebe hodně důležitý?

„No tak ten první tah mi nevyšel a jiný zatím nebyl. Ale do budoucna určitě chci mít přítelkyni, takže je to pro mě důležitý no. A v současné době, když jsem sám, tak je pro mě důležitý, abych kolem sebe měl lidi, co mě mají rádi, abych s nima trávil čas a tak.“

6) A jaký vidíš výhody v partnerském životě?

„Asi jako u zdravých. No tak člověk není sám, že má u sebe tu druhou půlku, a že si ty dva můžou spolu povídat o hodně věcech no... Sice jsou problémy dvou lidí, ale zase jsou pak dva na jejich řešení, že jo. Zkrátka, že tu jsou jeden pro druhýho.“

7) Uvažuješ o dětech do budoucna?

„No já ještě nevím. Pokud jde o výchovu dětí, nejsem si úplně jistej. Jde mi o to, abych se o ty děti dokázal postarat. Prostě nejdůležitější pro mě je mít životní partnerku, se kterou budeme šťastní. Ale pokud někdy děti jo, tak až opravdu po delší době, kdy bysme se s partnerkou domluvili a byli si jistý no.“

8) A pokud by ses v současnosti dozvěděl, že budeš tátou, neplánovaně, tak co bys dělal?

„No... To je těžký... Tak teď teda jsi mě zaskočila. Já nevím, co bych dělal. To záleží na okolnostech... S kým bych to dítě čekal a tak no.“

9) A chtěl bys vidící partnerku nebo to pro tebe není rozhodující?

„Já bych byl radši, kdybych potkal, ne úplně vidící partnerku, to neříkám, ale může to být třeba člověk, kterej třeba na jedno oko nevidí. Nemusí třeba jezdit autem nebo tak, ale aby tam přece jen nějaký ten pohyb byl, nějak si užít toho života oba dva.“

10) Pokud by ses rozhodl v budoucnu, že budeš tátou, myslíš, že by pro tebe byla ta výchova nějakým způsobem složitější než pro vidícího člověka nebo ne?

„Tak vycházím třeba ze zkušeností nevidomý pani i ze svých vlastních, který si myslím, že sou oprávněný k tomu, abych řekl, že to asi bude složitější no. Pokud to dítě budu hlídat, tak vždycky budu muset vyvinout mnohem větší úsilí, než kdybych viděl.“

11) Myslíš, že bys potřeboval zpočátku pomoc v péči o dítě nebo že byste to s partnerkou zvládli sami?

„No ze začátku pomoc třeba rodiny by byla nutná, si myslím. To tak je no...“

12) Máš z něčeho strach, pokud bys měl dítě?

„No největší obavy asi z toho, že jak sem postiženej a mám teda invalidní důchod a práci nemám, tak abychom to dítě dokázali prostě uživit a dát mu to, co potřebuje. A taky, aby se mu něco nestalo, abych ho dokázal uhlídat, aby si nějak neublížilo. No a v budoucnu bych měl asi strach, koho se chytí, jaký party. Dneska jsou drogy a tak. Takže asi tak.“

13) Jaký máš názor na sňatek? Preferuješ spíš sezdané nebo nesezdané soužití?

„Já si myslím, že sňatek není to nejdůležitější. Lásku ani důvěrnost si člověk nepojistí ani nějakým sňatkem. To neřeším, jestli být sezdanej nebo ne. Tu rodinu s tou partnerkou můžeš mít i bez toho.“

14) Myslíš si, že dítě by mělo vyrůstat v manželství nebo je to jedno?

„Já si myslím, že dítě by mělo vidět úplně jiný věci, než jestli jsou svoji. Třeba, že se k sobě rodiče hezky chovaj, že se nehádaj a prostě si pomáhaj jeden druhýmu. A pokud možno, že prostě rodiče buď pracujou anebo že žijou nějakěj slušnej život. A jestli jsou sezdaný anebo ne, je úplně jedno.“

15) A ty sám si vyrostl v jaké rodině? Jaké ste měli vztahy? Byla to rodina úplná?

„Rodiče byli sezdaní. Já mám sourozence a měli sme moc hezký vztahy. Já měl pěkný dětství. Mně se rodiče fakt věnovali hodně, jak jeden tak druhej. Dělal sem sporty a plavání a jezdili sme k moři na dovolený a tak různě no.“

16) A ovlivnila tvoje postoje nějakým směrem tvá rodina?

„Jo, já myslim, že jo. Moje rodina je pro mě důležitá a vždycky bude. Dala mi toho dost do života, dokázal jsem se s její pomocí se svým postižením úplně smířit a žiju, jako kdybych žádný postižení neměl. Díky rodině ho беру s humorem. A taky vždycky se mnou mluvili na rovinu jako se sobě rovným.“

17) Vnímáš svoje postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

„Určitá překážka to je už jen z důvodu, že musím mít partnera, kterému by nevadil můj handicap. Zdravotní omezení tu taky nějaký jsou, takže si myslím, že to jde ruku v ruce. Pokud budu mít partnerku, rád s ní rodinu založím. Pokud jde o výchovu dětí, nejsem si úplně jistej. Jde mi o to, abych se o ty děti dokázal postarat. Ale netvrdím, že je to nemožný, to určitě ne.“

Komunikační partner 4

- 1) Máte nějaké zkušenosti s partnerským životem? Máte v současné době partnera?
„Zkušenosti s partnerským životem nemám ještě žádné. Bohužel. A teď partnerku nemám.“
- 2) A chtěl byste partnerku?
„Ano, to bych chtěl, ale zatím to nevypadá.“
- 3) A chtěl byste s ní případně také žít? Umíte si to představit?
„To bych asi taky po nějaký době chtěl no. A představit si to zatím asi neumím. Žiju s rodičema, takže...“
- 4) Je pro Vás důležité, aby měl vztah dlouhotrvající charakter?
„Ano, to bez pochyby je.“
- 5) Jaké si myslíte, že skýtá partnerský život výhody?
„Hlavně máte někoho vedle sebe, nejste sám. Pokud je vztah dlouhodobý a hezky to funguje a ti dva jedinci si stoprocentně důvěřují, je tu i možnost plánování dětí. Ale to už jsem asi daleko. Zatím.“
- 6) Co očekáváte od partnerského vztahu?
„No, co očekávám. Spíš bych byl rád, aby to bylo na dlouho a pak spolu třeba i zkusili žít a tak no... Chtěl bych, abychom si s partnerkou rozuměli, věřili si, aby sme si pomohli, když by bylo potřeba.“
- 7) Pokud byste si mohl zvolit, jakého partnera byste volil pro život, bylo by pro Vás rozhodující, jestli by měla Vaše budoucí partnerka zrakové nebo jiné postižení?
„Tak pokud bych si mohl vybrat, preferoval bych tu vidící partnerku. Právě i kvůli té výchově dětí do budoucna by to bylo lepší no. A nemuseli bysme bejt závislí na ostatních lidech a pomoci.“
- 8) To znamená, že rodičovství plánujete do budoucna?
„Ano, určitě. Chtěl bych být otcem.“
- 9) Až budete rodičem, myslíte si, že pro Vás výchova a péče bude v něčem složitější než pro vidícího člověka?

„No to si právě myslím, že kdybych měl tu partnerku u sebe a třeba by byla vidící, tak že bychom to zvládli spolu. A kdyby byla taky nevidomá, tak by to bylo určitě těžší, ale myslím, že bychom to spolu zvládli, pokud bychom skutečně chtěli.“

10) Pokud byste se nyní dozvěděl, že se v brzké době stanete otcem, co byste dělal?

„No já bych se určitě radoval. Měl bych určitě radost, protože bych zase dokázal něco, co jsem ještě předtím nedokázal. Byl bych šťastnej.“

11) A myslíte si, že byste třeba ze začátku potřebovali pomoc s péčí o dítě, pokud by třeba byla i Vaše partnerka nevidomá?

„Já myslím, že bysme to zvládli sami. Nebylo by to snadný, ale myslím, že to lze. Ale museli bysme se dobře asi znát no.“

12) Napadají Vás rizika, která by mohla být spojena s rodičovstvím nevidomých?

„Tak mám strach, abych tomu dítěti mohl dát všechno, aby mělo hezký dětství. Je pravda, že s ním nebudu moct jezdit na kole nebo dělat takovýhle věci, tak se bojím, aby mu to nechybělo. No a taky se bojím, aby se mu něco třeba nestalo. Prostě, aby bylo v bezpečí.“

13) Jaký máte názor na sňatek? Plánujete ho? Nebo jste více nakloněn třeba nesezdanému soužití?

„Tak já si myslím, že to není jakoby důležitý se vzít. Že ten sňatek být nemusí.“

14) Pokládáte za důležité, aby dítě vyrůstalo v sezdaném soužití?

„To podle mě důležitý určitě není. Hlavně, abychom byli spokojeni a dokázali se postarat o to dítě.“

15) Vnímáte své postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

„Ne, to určitě nevnímám. Vždyť jenom nevidím.“

16) Pokud byste měl zařadit rodinu a výchovu dětí do žebříčku hodnot?

„No je to pro mě důležitý. Chtěl by založit svou rodinu a žít šťastnej život.“

17) A v jaké rodině ste vyrůstal? Jak to u vás fungovalo? Byla to rodina úplná?

„Ano, vyrůstal sem v úplný rodině, mám sestru starší. Vztahy byly vždycky výborný. Vždycky sem se mohl na všechny spolehnout a moc mi pomáhali.“

18) Myslíte si, že Vás Vaše rodina ovlivnila v něčem? V čem?

„Asi ovlivnila no. Dává mi hodně energie. Hodně mi pomohla v tom, že žiju normální život, i když nejsem úplně zdravý, ale díky rodině mi to ani nevadí. Jinak naši se k nám se ségrou vždycky chovali hrozně krásně. A sám bych chtěl taky mít v budoucnu rodinu a být tak dobrým rodičem, jak jen to bude možné.“

Komunikační partnerka 5

- 1) Máte nějaké zkušenosti s partnerským životem? Máte v současné době partnera?
„Ne, nemám žádné zkušenosti. Sice už mám na to věk asi, ale nemám. A momentálně jsem sama.“
- 2) Hledáte partnera v současné době?
„No byla bych s někým ráda. Ale jsem většinu času na statku a na víkendy jezdím domu. Nemám moc kde někoho potkat. Tak uvidíme no.“
- 3) A umíte si představit s někým být? V budoucnu třeba i žít v jedné domácnosti?
„No s někým být asi zatím ne, i když jo určitý představy mám, to je jasný, ale... Jsem zvyklá na intru, ale to jsem vždycky bydlela s holkou. Takže žít s klukem, to pro mě bude třeba jednou novinka.“
- 4) Je pro Vás důležitý, aby měl partnerský vztah dlouhotrvající charakter?
„Asi jo. Já si špatně zvykám na změny, takže bych radši byla s jedním partnerem klidně zbytek života. Asi bych nechtěla víc vztahů jen tak na chvíli.“
- 5) Co je pro Vás v partnerském vztahu nejdůležitější? Co byste od něj chtěla?
„Já si myslím, že nejdůležitější je, aby se ty dva respektovali se všim všudy a vesměs si rozuměli. Taky bych chtěla, abych se na něj mohla spolehnout a on na mě. Zkrátka, abychom si vždycky pomohli, když bude potřeba.“
- 6) Vidíte nějaké výhody v tom partnerském životě?
„No největší výhoda je asi to, že nejste sama a že se můžete na někoho spolehnout a opřít se o něj. No a taky když třeba ty dva chtějí dítě potom.“
- 7) Pokud byste měla možnost volby partnera, preferovala byste spíše partnera bez postižení nebo by Vám to bylo jedno?

„Tohle by mi bylo asi jedno. Tak kdyby viděl, tak by to asi bylo snazší pro mě. Ale ne. Je mi jedno jestli bude mít postižení asi čehokoliv.“

8) Jaký máte názor na sňatek? Plánujete ho do budoucna nebo ne?

„Já vnímám svatbu jako zbytečnost, která stojí dost peněz. Myslím, že když spolu dva žijou a sou spokojený, nepotřebujou žádný papír.“

9) A když mají lidé děti, měli by je vychovávat v manželství?

„No svatba prostě vůbec nic nezmění. Podle mě je to zbytečný. Nebudete rodičem víc s nějakým kusem papíru.“

10) Plánujete do budoucna děti?

„No já zatím ještě nevím, jestli chci mít děti. Zatím nemám ani přítele, tak nad tím nepřemýšlím.“

11) Kdy si myslíte, že je vhodná doba pro plánování dětí?

„Tak základ si myslím že je v tom, mít přítele. Že jo... Mít někoho s kým ty děti můžete zplodit a vychovat. Což nemám. Myslím, že to přijde pak nějak v tom vztahu. Ale ženy by asi měly mít děti tak do těch 40 let si myslím no. Pak už to může bejt i riskantní a tak.“

12) A pokud se rozhodnete s potenciálním partnerem, že budete mít dítě nebo děti, myslíte, že pro Vás bude výchova v něčem složitější než pro vidícího člověka?

„No pro mě asi jo no. Přece jenom ten zrak v určitých věcech úplně na sto procent nenahradíte.“

13) Myslíte, že budete zpočátku potřebovat pomoc někoho dalšího v péči o dítě?

„No to určitě. Jako než se zaběhnu, tak to chvíličku trvat bude. Takže pomoc partnera určitě.“

14) Napadají Vás nějaké obavy, které by mohly být spojeny s rodičovstvím nevidomých?

„Já si myslím, že každej rodič má strach o svý dítě, pokud ho má fakt rád. Já se asi nejvíc bojím toho, aby to dítě bylo v bezpečí, aby se mu něco vážnýho nestalo nebo tak. Jinak až bude větší, tak aby třeba nezačalo fětovat nebo tak.“

15) Pokud byste se nyní dozvěděla, že jste těhotná, co byste pravděpodobně dělala?

„No určitě bych nešla na potrat. Takže bych se stala matkou. Co dál, to nevím.“

16) Kdybyste měla zařadit rodinu a výchovu dětí v žebříčku Vašich hodnot, kam byste je zařadila? Je to pro Vás důležité?

„Tak úplně prioritou to pro mě není. A ty děti, no, to zatím nevím vůbec no.“

17) Vnímáte svoje postižení jako překážku pro založení rodiny a výchovu dětí?

„Ne, to ne. Jak říkám vždycky všem. Já mám jen postižený oči, jinak jsem zdravá holka. Netvrdím, že to bude lehký, ale myslím, že se to dá zvládnout. Nakonec, vychovat dítě je těžká věc pro každého, ať vidí nebo ne.“

18) A v jaké ste vyrůstala rodině? Byla to rodina úplná, funkční? Jaké v ní byly vztahy?

„No. Tohle téma nemám ráda, ale dobře. Rodina je úplná, ale spíš dysfunkční. Rodiče se o mě nikdy moc nestarali. Spíš sem slyšela na sebe negace a mám pocit, že litujou, že mě mají. Ale tak co no. Mám ještě staršího brácha a s tím mám celkem fajn vztah. Docela často se o mě snažil starat, když to nedělali rodiče. Myslím, když sem byla malá. A i dneska když sem přes tejdén na statku, občas zavolá a zeptá se ségry, jak se má a jestli něco nepotřebuje. Doma jsem na víkendy, ale ani dneska se s rodičema moc nebavím.“

19) Myslíte, že Vás Vaše rodina nějak ovlivnila ve Vašich postojích?

„Já sama bych chtěla, když bych někdy měla rodinu, což nevím... Tak bych chtěla, aby ode mě hlavně to dítě cítilo lásku a taky, že tu pro něj vždycky budu. Zkrátka dát to, co jsem já nikdy nepoznala.“